ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ “ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ” ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

της

ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΑΛΚΜΗΝΗΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θεσσαλονίκη 2019

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τους καθηγητές του ΠΜΣ « Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική» του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, για όλες τις εξειδικευμένες και πρακτικές γνώσεις που μου μετέδωσαν κατά τη διάρκεια φοίτησής μου. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω όμως τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που υπέδειξε όχι μόνο για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας αλλά και για την συνεχή ενημέρωση που μας παρείχε για θέματα επίκαιρα του πραγματευθέντος γνωστικού αντικειμένου.

Επιπλέον θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ σε ορισμένους πολύ αγαπητούς και αξιόλογους συμφοιτητές, οι οποίοι πολύ γρήγορα έγιναν φίλοι, και έδωσαν μια παραπάνω ευχάριστη νότα στην παρακολούθηση αυτού του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Την μεγάλη μου ευγνωμοσύνη θα ήθελα να εκφράσω επίσης, σε δύο πολύ ξεχωριστά για εμένα πρόσωπα, τον Γιάννη και τη Βασιλική για την καθημερινή τους συμπαράσταση, την βοήθεια και τη θετική τους σκέψη, παράγοντες σημαντικοί για την ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας.

Τέλος οφείλω να ευχαριστήσω και να αφιερώσω αυτή την εργασία, στην οικογένειά μου, η οποία πάντα ήταν στο πλευρό μου, αγέρωχος υποστηρικτής και αρωγός για την πραγματοποίηση των στόχων μου.

Παπαϊωάννου Αλκμήνη,

Θεσσαλονίκη 2019

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το διαδεδομένο και ευρύ πρόβλημα των επισφαλών απαιτήσεων - «κόκκινων δανείων», που αποτελεί ένα πολυσυζητημένο, εξειδικευμένο και πολυεπίπεδο ζήτημα για αρκετές περιφερειακές οικονομίες της Ευρωζώνης, όπως η Ελληνική. Η αποτελεσματική διαχείριση όχι μόνο των μη εξυπηρετούμενων δανείων αλλά και των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν, καθώς είναι υψίστης σημασίας η γρήγορη αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η βελτίωση της εμπιστοσύνης των αγορών και της πίστης στον χρηματοοικονομικό τομέα καθώς και η ενίσχυση της δυνατότητας του τραπεζικού τομέα να χρηματοδοτήσει την οικονομία και να οδηγήσει επομένως σε μία βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη.

Ειδικότερα, στα πρώτα κεφάλαια αυτής της προσπάθειας, αναλύεται ο ορισμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων και αξιολογείται ο λόγος και ο τρόπος δημιουργίας αυτού του μεγάλου όγκου επισφαλών απαιτήσεων, ο οποίος επιδρά έντονα τόσο στην ανάπτυξη των τραπεζών όσο και της κοινωνίας, καθιστώντας έτσι επιτακτική την ανάγκη για την αντιμετώπισή τους. Μεταξύ άλλων δίνεται έμφαση σε ένα από τα κυριότερα προβλήματα που ανέδειξε η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, αυτή της μη έγκαιρης και μη επαρκούς αναγνώρισης ζημιών από τις τράπεζες, ζήτημα που έρχεται να επιλυθεί με την εφαρμογή του νέου λογιστικού προτύπου ΔΠΧΑ 9.

Τέλος, παρουσιάζονται οι τρόποι που έχουν στην διάθεσή τους οι τράπεζες ώστε να μειώσουν τα επίπεδα των εν λόγω δανείων, αλλά ταυτόχρονα παραθέτονται και οι λόγοι που καθιστούν αυτή την μείωση χρονοβόρα και δύσκολη.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες ..... **ii**

Περίληψη ..... **iii**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ..... **iv**

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ..... **vi**

Κεφάλαιο 1 ..... **1**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ **1**

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις 1

1.2 Σκοπός Της Παρούσας Εργασίας 2

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα 3

1.4 Μεθοδολογία 3

1.5 Δομή Εργασίας 3

Κεφάλαιο 2 ..... **5**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ **5**

2.1 Εισαγωγή 5

2.1.1 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Και Μακροοικονομικοί Παράγοντες 8

2.1.2. Τρόποι Μείωσης Των Επισφαλών Δανείων 8

Κεφάλαιο 3 ..... **10**

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΑ **10**

3.1 Εισαγωγή 10

3.2 Ανάλυση Κριτηρίου «Καθυστέρησης» Και «Αβέβαιης Είσπραξης» Των ΜΕΑ Σύμφωνα Με Την ΕΑΤ 12

3.3 Χαρακτηριστικά Που Επηρεάζουν Τα ΜΕΔ - ΜΕΑ 13

3.3.1 Μακροοικονομικοί Παράγοντες 14

3.3.2 Τραπεζικοί Παράγοντες (Bank - Specific Variables) 17

3.3.3 Άλλοι παράγοντες 18

3.4 Η Ανάγκη Αντιμετώπισης Των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων Στην Ε.Ε. 19

3.5 Το Πρόβλημα Που Δημιουργούν Τα ΜΕΔ Στην Ανάπτυξη Των Τραπεζών Και Της Κοινωνίας 20

3.6 Θεσμικό Πλαίσιο - Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9) 22

3.6.1 Απομείωση Χρηματοοικονομικών Περιουσιακών Στοιχείων 24

3.6.2 Μοντέλο Απομείωσης Του ΔΠΧΑ 9 - Η Προσέγγιση Των Τριών Σταδίων 25

3.6.3 Επιπτώσεις Του ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» Στα Τραπεζικά Ιδρύματα 28

Κεφάλαιο 4 ..... **31**

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΟΓΚΟΥ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 31
4.1 Εισαγωγή 31
4.2 Στρατηγική Μέτρων Ρύθμισης Οφειλών Από Τις Τράπεζες 32
4.3 Μορφές Μεταβίβασης Απαιτήσεων Από Τραπεζικά Δάνεια Στην Ελλάδα 36
4.4 Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων Από Δάνεια Και Πιστώσεις (Ε.Δ.Α.Δ.Π.), Ειδικού Και Αποκλειστικού Σκοπού 37
4.5 Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων Από Δάνεια Και Πιστώσεις (Ε.Α.Α.Δ.Π.) 39
4.6 Τιτλοποίηση 40
4.6.1 Σκοπός Και Πλεονεκτήματα Της Τιτλοποίησης 41
4.6.2 Η Διαδικασία Της Τιτλοποίησης 43
4.6.3 Τιτλοποίηση Και Λογιστική 45
4.6.4 Τιτλοποίηση Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων - Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων 46
4.6.5 Δομές Τιτλοποίησης ΜΕΔ - ΜΕΑ 48
4.7 Πώληση Δανείων 49
4.8 Διαφορά Απευθείας Πώλησης Δανείων Και Τιτλοποίησης 50
4.9 Διαγραφές Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων 51
4.10 Λόγοι που παραμένουν υψηλά τα επίπεδα των ΜΕΔ – ΜΕΑ 52
4.10.1 Μη Ανεπτυγμένη Αγορά Για Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια 55
4.10.2 Έλλειψη Ετοιμότητας Των Τραπεζών 55
4.10.3 Διαρθρωτικά Εμπόδια 56
4.10.4 Τιμολόγηση Των Επενδυτών 56
4.10.5 Περιορισμοί Στην Κρατική Βοήθεια 57
Κεφάλαιο 5 59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 61

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 : Διαφορές μεταξύ του ΔΛΠ 39 - ΔΠΧΑ 9 25
Πίνακας 2 : Η προσέγγιση των τριών σταδίων - ΔΠΧΑ9 26
Πίνακας 3: Ποσοστό επίπτωσης στα εποπτικά ίδια κεφάλαια κατά τη μεταβατική περίοδο… 29
Πίνακας 4 : Επίπτωση της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 στο Δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών … 30
Πίνακας 5 : Κατάλογος των πιο συνηθισμένων μέτρων ρύθμισης 35
Πίνακας 6 : Υλοποίηση Τιτλοποίησης 44
Πίνακας 7 : Απομάκρυνση προβληματικού χαρτοφυλακίου από τον ισολογισμό Τράπεζας … 46
Πίνακας 8 : Ενδιαφερόμενα μέρη της Αγοράς των ΜΕΔ - ΜΕΑ 53

Κεφάλαιο 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Ένα από τα βασικότερα καθήκοντα του τραπεζικού συστήματος, είναι να χορηγεί δάνεια, τα οποία επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να πραγματοποιούν επενδύσεις αλλά και να δημιουργούν θέσεις εργασίας. Γενικότερα όμως επιτρέπει στους ιδιώτες να έχουν καλή αγοραστική δύναμη. Η χορήγηση δανείων ωστόσο ενέχει κινδύνους οι οποίοι σχετίζονται με την μη αποπληρωμή των δόσεων στη συμφωνηθείσα προθεσμία, καθώς η τράπεζα δεν μπορεί ποτέ να είναι σίγουρη ότι η επιχείρηση ή ο ιδιώτης θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Σε περίπτωση που ο δανειολήπτης σταματήσει να αποπληρώνει το δάνειο ή τον τόκο, η τράπεζα μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα είναι υποχρεωμένη να κατατάξει το δάνειο ως «επισφαλές χρέος» ή ως «μη εξυπηρετούμενο» - «κόκκινο δάνειο».

Δεδομένης της αφερεγγυότητας του ιδιωτικού τομέα μετά τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008, είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στους ισολογισμούς των τραπεζών σε ολόκληρη την Ευρώπη αλλά και σε χώρες εκτός αυτής. Ιδιαίτερα σημαντικός ήταν και εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να είναι ο όγκος των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε χώρες όπως η Κύπρος, η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ιταλία και σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Σύμφωνα με τις Πολιτικές του Ευρωσυστήματος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) τον Ιούλιο του 2015, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανήλθαν σε περίπου 1 τρισεκατομμύριο ευρώ, περισσότερο από το διπλάσιο του ποσού το 2009, και παράλληλα παρουσιάζεται ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (αφού ληφθούν υπόψη οι προβλέψεις) υπερβαίνουν κατά έξι φορές τα ετήσια κέρδη των τραπεζών της ΕΕ (Enria, 2016). Αν και μέχρι σήμερα έχουν μειωθεί σχεδόν κατά το ήμισυ, ο δείκτης – λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων όπως παρασχέθηκαν από τράπεζες της ΕΕ, παραμένει ιστορικά υψηλός σε σύγκριση με τους δείκτες άλλων προηγμένων οικονομιών.

Η αύξηση των δανείων που είναι σε δυσπραγία οφείλεται κατά κύρια βάση σε παράγοντες που σχετίζονται με την ανεπάρκεια της εποπτείας και της διακυβέρνησης, των επιθετικών στρατηγικών δανεισμού και εξαγοράς, των χαλαρών πολιτικών αναδοχής

πιστώσεων, της μεγάλης έκθεσης σε τομείς που επηρεάστηκαν περισσότερο από τη χρηματοπιστωτική κρίση (ακίνητα) καθώς και τους χαλαρούς πιστωτικούς ελέγχους.

Το απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων που αποτελεί κληρονομία της κρίσης της τελευταίας δεκαετίας και είναι συσσωρευμένο σε πολλές περιφέρειες της ζώνης του ευρώ, είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί με συντονισμό και αποφασιστικότητα προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Οι ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές καλούνται να έρθουν αντιμέτωπες με την πρόκληση των ΜΕΔ, καθιερώνοντας ένα αποτελεσματικό πλαίσιο αναδιάρθρωσης του χρέους.

Όσο περισσότερο το πρόβλημα του μη εξυπηρετούμενου χρέους παραμένει, επιφέρει διαστάσεις επιδημίας σε ορισμένες περιπτώσεις καθώς υπομονεύεται η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δεσμεύονται πολύτιμοι πόροι σε μη παραγωγικούς τομείς, ενώ παράλληλα περιορίζεται η ροή πιστώσεων στην πραγματική οικονομία, γεγονότα τα οποία συμβάλλουν στην επιτάχυνση της οικονομικής ύφεσης.

1.2 Σκοπός Της Παρούσας Εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να δοθεί μια στέρεα βάση για την κατανόηση της πολυδιάστατης φύσης του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων – ανοιγμάτων τόσο στο χώρο της Ευρώπης όσο και της Ελλάδας αλλά και να δοθούν οι βασικοί τρόποι αντιμετώπισης για την εξυγίανση τον τραπεζικών ισολογισμών.

Ειδικότερα, γίνεται μια προσπάθεια:

- να αναλυθεί ο λόγος δημιουργίας του τόσο αυξημένου όγκου μη εξυπηρετούμενων δανείων και να αξιολογηθεί ποιο είναι το αντίκτυπο αυτού του προβληματικού χαρτοφυλακίου όσο αφορά τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος αλλά και του επιπέδου βιωσιμότητας της πραγματικής οικονομίας,
- να διερευνήσει τους τρόπους διαχείρισης και αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που εφαρμόζονται σήμερα ή βρίσκονται σε στάδιο εφαρμογής, σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές διατάξεις και τους Εποπτικούς οργανισμούς,
- να παρουσιάσει αναλυτικά το νέο διεθνές πρότυπο χρηματοοικονομικής αναφοράς (ΔΠΧΑ 9), ως μέτρο διόρθωσης του προβλήματος που αναδείχθηκε κατά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 λόγω μη έγκαιρης και μη επαρκής αναγνώρισης ζημιών από τις τράπεζες, τονίζοντας ότι η διαχείριση των ΜΕΔ δεν έχει να κάνει

μόνο με την αντιμετώπιση αυτών όταν προκύψουν, αλλά και με την εφαρμογή πολιτικών και στρατηγικών σχετικά με την διαχείριση την πίστωσης, προτού το πρόβλημα προκύψει.

- Τέλος, να αναλύσει τους λόγους – παράγοντες μη αποτελεσματικής διαχείρισης των προβληματικών χαρτοφυλακίων από τις τράπεζες τα τελευταία χρόνια.

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η εν λόγω εργασία είναι αναφορικά με:

- ✓ Τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την αύξηση των ΜΕΔ τόσο από μακροοικονομικές όσο και τραπεζικές μεταβλητές,
- ✓ Τον τρόπο με τον οποίο μπορούν οι τράπεζες από εδώ και πέρα να αποτρέψουν την δημιουργία νέων ΜΕΔ ή να τα διατηρήσουν σε ελεγχόμενα επίπεδα.
- ✓ Τις επιλογές που έχουν πλέον οι τράπεζες, για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας του ιδιωτικού τομέα μετά την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση,
- ✓ Τους παράγοντας που αποτελούν εμπόδιο για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και καθυστερούν την εξυγίανση των ισολογισμών τους από τα προβληματικά χαρτοφυλάκια,

1.4 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία έρευνας που ακολουθείται στην παρούσα διπλωματική εργασία, είναι η θεωρητική αναφορά στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και σε σχετικά ζητήματα για την εξυγίανση αυτών. Ιδιαίτερα αναλύονται και παρουσιάζονται έννοιες και ορισμοί που αντλήθηκαν από την υπάρχουσα ελληνική, ξένη και ηλεκτρονική βιβλιογραφία.

1.5 Δομή Εργασίας

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια συνολικά τα οποία έχουν ως εξής:

Στο κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση σύμφωνα με τα συγγράμματα, τα άρθρα, τις εκθέσεις που χρησιμοποιήθηκαν ως πηγές για την ανάλυση του θέματος.

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο 3 αναλύεται ο ορισμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων καθώς και το κύριο πρόβλημα που προκαλούν τα ίδια τόσο στην ανάπτυξη των τραπεζών όσο και της κοινωνίας. Παράλληλα παρουσιάζεται το νέο διεθνές λογιστικό πρότυπο ΔΠΧΑ 9, καθώς και οι νέες αλλαγές που φέρει σχετικά με την διαχείριση των υφιστάμενων αλλά και μελλοντικών δανείων, ως μοχλός ανάπτυξης και ασφάλειας των τραπεζών.

Στη συνέχεια στο κεφάλαιο 4, αναλύονται οι ενδεικτικοί τρόποι αντιμετώπισης που έχουν στην διάθεσή τους οι τράπεζες για την αντιμετώπιση του αυξημένου όγκου των «κόκκινων δανείων», καθώς και οι λόγοι που εμποδίζουν την δραστική μείωση των επισφαλών απαιτήσεων.

Τέλος παραθέτονται τα συμπεράσματα και ενδεικτικές μελλοντικές προτάσεις έρευνας επι του πραγματευθέντος θέματος.

Κεφάλαιο 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι να παρουσιαστεί η σχετική βιβλιογραφική επισκόπηση, βάση της οποίας θα αναλυθεί το κρίσιμο ζήτημα των δανείων σε επισφάλεια – των κόκκινων δανείων, των παραγόντων που εννοούν στην αύξηση τους, καθώς και των πιθανών επιλογών που έχουν πλέον οι τράπεζες στην διάθεση τους για την εξυγίανση των ισολογισμών τους και την επιστροφή τους στην κανονική λειτουργική δραστηριότητά τους. Η οικονομική κρίση που πλήττει εδώ και μια δεκαετία την ευημερία της Ελλάδας αλλά και άλλων ευρωπαϊκών και μη χωρών, είχε άμεση επίπτωση στον τραπεζικό τομέα, ο οποίος λειτουργώντας ως ντόμινο, επηρέασε δραματικά το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον αυτών των χωρών. Η μελέτη του εν λόγω γνωστικού αντικειμένου, πραγματοποιήθηκε ώστε να προσδιοριστούν όσο καλύτερα και πιο απλά γίνεται, τα κρίσιμα σημεία αυτού του άκρως διαδεδομένου οικονομικού βραχνά, αλλά και να αναδείξει τους τρόπους για μια βιώσιμη ανάκαμψη.

Η επισκόπηση βασίζεται στη μέχρι τώρα θεωρητική και εμπειρική βιβλιογραφία, προερχόμενη από αναλύσεις, έρευνες και δημοσιεύσεις διακεκριμένων ακαδημαϊκών και επαγγελματιών του χρηματοπιστωτικού τομέα .

Ξεκινώντας την παράθεση των όσων έχουν ειπωθεί όλα αυτά τα χρόνια για τα «κόκκινα δάνεια», είναι εύλογο να ορίσουμε πότε χαρακτηρίζεται ένα δάνειο ως μη εξυπηρετούμενο. Έτσι λοιπόν οι τράπεζες κατανέμουν ένα δάνειο ως επισφαλές όταν ο δανειολήπτης του δεν έχει εκπληρώσει τις δανειακές του υποχρεώσεις για διάστημα μεγαλύτερο των 90 ημερών. Στη διεθνή βιβλιογραφία αυτός ο ορισμός είναι γενικά αποδεκτός, όμως όπως θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο, οι ημέρες αθέτησης δεν είναι το μοναδικό χαρακτηριστικό για την επισφάλεια ενός δανειολήπτη.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι όταν η μακροοικονομία παρουσιάζει μια ανάκαμψη, τείνουν να βελτιώνονται τα εταιρικά κέρδη, να αυξάνονται οι τιμές των ακινήτων αλλά και να υπάρχουν αισιόδοξες προσδοκίες από τα νοικοκυριά για την καλυτέρευση των οικονομιών τους. Οι τράπεζες σε περιόδους ανάκαμψης τείνουν να αυξάνουν τις δανειοδοτικές δραστηριότητες τους, οι οποίες πολλές φορές συνοδεύονται από χαλάρωση των πιστωτικών

προτύπων και μείωση των προβλέψεων για ζημίες του μέλλοντος. Σε προηγμένες φάσεις μιας οικονομικής ανάκαμψης οι τράπεζες ακολουθούν στρατηγικές δανειοδότησης με χαμηλότερες χρεώσεις τόκων ή/και αυξημένο δανεισμό σε δανειολήπτες χαμηλής πιστοληπτικής ποιότητας Rajan (1994). Οι στρατηγικές αυτές όμως σε περιόδους ύφεσης όπως αυτή του 2008-2009, αντιστρατεύονται καθώς τα τραπεζικά ιδρύματα έρχονται αντιμέτωπα με τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος συνδέεται με την ανεργία, την μείωση του εισοδήματος, την μείωση των τιμών των ακινήτων και γενικότερα της αδυναμίας των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να εξυπηρετήσουν τις οφειλές τους. Οι τράπεζες με δεδομένη αυτή την κατάσταση και δρώντας σε ένα περιβάλλον με αυξημένη ασυμμετρία πληροφοριών σχετικά με την πιστωτική ποιότητα των δανειοληπτών, δείχνουν απροθυμία για παροχή νέων πιστωτικών διευκολύνσεων με αποτέλεσμα να μη μπορεί να γίνει δυνατή η ανατροφοδότηση της οικονομίας, γεγονός που εντείνει την οικονομική ύφεση.

Η κρίση που προέκυψε αναμφίβολα οφειλόταν εν μέρει στην απερισκεψία και την ανευθυνότητα τόσο των πιστωτών όσο και των δανειοληπτών. Σήμερα ωστόσο στις ειδήσεις, στα άρθρα, στις συζητήσεις που αναπτύσσονται σχετικά με τα επισφαλή δάνεια, η ευθύνη του χρέους καταλογίζεται κυρίως στους δανειολήπτες. Σύμφωνα με λεγόμενα απλών τραπεζικών όμως, το να επιρρίπτονται μονόπλευρα ευθύνες είναι άδικο, καθώς η κρίση βασίστηκε και σε θέματα ευθύνης από την πλευρά των πιστωτών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται, ότι πολλά τραπεζικά ιδρύματα ανά τον κόσμο δεν ακολούθησαν ρητά τις ορθές διαδικασίες χορήγησης δανείων, καθώς δεν τήρησαν τις εισοδηματικές προϋποθέσεις που προβλέπονται για την αξιολόγηση του δανειολήπτη πριν την πιστωτική διευκόλυνση, την αξιολόγηση των εγγυήσεων, την ορθότητα σχετικά με τις εκτιμήσεις της αξίας των ακινήτων. Σε περιόδους ανάκαμψης το να παρέχεται μεγάλος αριθμός δανείων από τους τραπεζικούς ήταν θετικό τόσο γιατί οι ίδιοι υπάλληλοι αμείβονταν με επιπλέον bonus όσο και για τα τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία θα απολάμβαναν αυξημένα μελλοντικά κέρδη που θα πραγματοποιούνταν από τους τόκους των δανείων. Πολλά από τα «κόκκινα δάνεια» που υπάρχουν σήμερα ίσως να μην υπήρχαν εάν υπήρχε μεγαλύτερος έλεγχος και πρόληψη των μελλοντικών πιθανών κινδύνων. Η ρήση ενός μεγαλοβιομηχάνου εν ονόματι Τζον Πολ Γκετί μπορεί να μας κάνει να αναρωτηθούμε και να ψάξουμε τις αιτίες της κρίσης βαθύτερα, καθώς αναφέρει : «*Αν χρωστάς στην τράπεζα 100 δολάρια, το πρόβλημα είναι δικό σου. Αν χρωστάς στην τράπεζα 100 εκατομμύρια, το πρόβλημα είναι της τράπεζας*».

Η οικονομική κρίση είναι εύλογο να αναφερθεί ότι αιφνιδίασε τόσο τον απλό κόσμο όσο και τους ειδικούς. Για παράδειγμα, τον Οκτώβριο του 2007 ομάδα οικονομολόγων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου εξακολουθούσε να προβλέπει ανάπτυξη της παγκόσμιας

οικονομίας με ρυθμό 5% περίπου ετησίως για τα επόμενα χρόνια. Επιπλέον, κεντρικοί τραπεζίτες και πολιτικοί διαβεβαίωναν ότι τα επίπεδα χρέους στις χώρες τους ήταν βιώσιμα και δεν υπήρχε κανένας κίνδυνος. Δυστυχώς προέκυψε ότι τα μαθηματικά και στατιστικά μοντέλα που χρησιμοποιούσαν λάμβαναν υπόψη ποσοτικά δεδομένα μερικών μόνο ετών, παραβλέποντας ιστορικές γνώσεις από προηγούμενες φούσκες και κρίσεις. Η ομάδα G20, οι επικεφαλής των είκοσι μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, σε συνάντησή τους το Σεπτέμβριο του 2009 προσπάθησαν να εντοπίσουν μια θεσμική ερμηνεία της κρίσης. Σύμφωνα με αυτή την ανάλυση, είχαν γίνει λάθη κατά την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών με αποτέλεσμα μια μεγάλη αύξηση της κερδοσκοπίας υψηλού κινδύνου.

Αρκετές μελέτες μέχρι σήμερα αποδεικνύουν ότι όσα τραπεζικά ιδρύματα απέτυχαν, είχαν κακό ποιοτικά ενεργητικό ισολογισμού καθώς και αυξημένο όγκο προβληματικών δανείων πριν την αποτυχία τους. Ειδικότερα, στην τεκμηριωμένη επιστολή τους, οι Berger και DeYoung (1997) αναδεικνύουν την στενή σχέση μεταξύ ποιότητας δανείων , οικονομικής απόδοσης και τραπεζικού κεφαλαίου. Τονίζουν ότι οι τράπεζες που αφιερώνουν λίγους πόρους για την επιλογή πιστώσεων και την παρακολούθηση αυτών, ακόμα και αν είναι πιο αποδοτικές βραχυπρόθεσμα, θα έχουν μεγαλύτερο ποσό μη εξυπηρετούμενων δανείων στο μέλλον.

Τα τραπεζικά ιδρύματα για την αντιστάθμιση του κινδύνου που απορρέει από την αθέτηση των πιστωτικών διευκολύνσεων που παρέχουν στην πραγματική οικονομία, καλούνται να σχηματίσουν προβλέψεις για τα επισφαλή δάνεια, οι οποίες θεωρούνται ως οι κύριοι δίαυλοι διαβίβασης μακροοικονομικών διαταραχών στους ισολογισμούς τους Quagliariello (2006). Οι προβλέψεις αντικατοπτρίζουν στην ουσία την πιστωτική ποιότητα των χαρτοφυλακίων των τραπεζών καθώς αυτές προσαρμόζουν την τρέχουσα αξία των δανείων και παρουσιάζουν έτσι μια σαφή εικόνα για την αφερεγγυότητα των πιστωτών στο σύνολο.

Σύμφωνα με τον Mohd. Jamil Hossain (2016), αναφέρεται ότι η αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα μια χώρας εξαρτάται άμεσα από τις επιδόσεις των εμπορικών τραπεζών. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια δρουν ως τροχοπέδη στην κερδοφορία των τραπεζών, καθώς οι ίδιες δεν κερδίζουν έσοδα από τα εν λόγω δάνεια, και κατά επέκταση μειώνεται το δανειοδοτικό τους ταμείο, μη μπορώντας πλέον να τροφοδοτήσουν ικανοποιητικά τις ανάγκες της οικονομίας. Οι τράπεζες για την κάλυψη του υψηλού ποσοστού των επισφαλών δανείων είναι υποχρεωμένες να δημιουργούν υψηλό ποσοστό προβλέψεων, γεγονός που συμβάλει στο πρόβλημα της χαμηλής κεφαλαιακής βάσης και επηρεάζει άσχημα τον τραπεζικό τομέα.

2.1.1 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Και Μακροοικονομικοί Παράγοντες

Από μακροοικονομική άποψη, ο Zeng (2012) περιγράφει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως «οικονομική ρύπανση» θέλοντας να τονίσει το αρνητικό τους αντίκτυπο για την κοινωνική ευημερία.

Οι Keeton και Morris (1987), οι Meyer και Yeager (2000) και ο Gambera (2000) είναι από τους πρώτους συγγραφείς που διερεύνησαν την επίδραση των μακροοικονομικών παραγόντων στην ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζών. Μέσα από την έρευνά τους παρουσιάζουν σημαντική σχέση μεταξύ της ποιότητας του δανείου και της δυναμικής ορισμένων μεταβλητών (όπως την ανεργία, το κατά κεφαλήν εισόδημα, τον πληθωρισμό κλπ.). Σε ένα πιο πρόσφατο έργο, οι Roland Beck και Petr Jakubik (2015) μελετάνε τους καθοριστικούς παράγοντες των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε 75 χώρες κατά την περίοδο 2000-2010, δείχνοντας ότι η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ είναι η κύρια κινητήρια δύναμη των δεικτών μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Οι Anastasiou και Louri (2016) μελετώντας την περιοχή της Ευρωζώνης, αναφέρουν ότι οι μεταβλητές που σχετίζονται άμεσα με το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι η ανεργία, η ανάπτυξη και οι φόροι. Με δεδομένη αυτή την πτυχή, γίνεται αντιληπτό ότι η μείωση του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι εφικτή μόνο από μια γενική ανάκαμψη της οικονομίας , η οποία επιτρέπει την αύξηση του προσωπικού εισοδήματος, τη μείωση της ανεργίας και ως εκ τούτου τη βελτίωση της ικανότητας πληρωμής των οφειλών από τους δανειολήπτες.

2.1.2. Τρόποι Μείωσης Των Επισφαλών Δανείων

Οι τράπεζες ενόψει του μεγάλου αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καλούνται να αναπτύξουν τις δικές τους στρατηγικές για την μείωση των επισφαλών απαιτήσεών τους. Σύμφωνα με τεκμηριωμένο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, οι τράπεζες θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η στρατηγική τους για την εξάλειψη των ΜΕΔ δεν θα πρέπει να περιλαμβάνει μόνο μια επιλογή στρατηγικής αλλά συνδυασμό επιλογών για την επίτευξη των στόχων τους βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Σχετικά με το εν λόγω ζήτημα στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχουν έντονες αντιπαραθέσεις.

Ενδεικτικά, οι Grodzicki (2015) και Fell (2016) αναφέρουν μια σειρά πιθανών επιλογών για την αντιμετώπιση των επισφαλών δανείων από τις τράπεζες, οι οποίες διαχωρίζονται σε στρατηγικές διαχείρισης «εντός ισολογισμού» - βάσει εσωτερικών διαδικασιών και σε στρατηγικές «εκτός ισολογισμού» απομακρύνοντας και μεταφέροντας τον πιστωτικό κίνδυνο σε τρίτους μέσω πώλησης. Ο Aiyar (2015) υπογραμμίζει την αναγκαιότητα μιας συνολικής στρατηγικής, αφού πρώτα επιλυθούν τα υφιστάμενα διαρθρωτικά εμπόδια για την επίλυση των επισφαλών δανείων, όπως είναι οι ελλείψεις στο νομικό πλαίσιο και η ανεπαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά προβληματικών χρεών. Από την άλλη πλευρά, οι Avgouleas και Goodhart (2017) σημειώνουν ότι η εξυγίανση των τραπεζών μπορεί να προέλθει από μια συστημική λύση η οποία βασίζεται στη σύσταση κρατικής εταιρείας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, η οποία θα έχει την δυνατότητα να αγοράζει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια από τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Ο Bruno (2017) προτείνει ένα πρόγραμμα τιτλοποίησης ως ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για τις τράπεζες ώστε να απομακρύνουν τα επισφαλή χαρτοφυλάκιά τους. Ο Enria (2019) αναφέρει ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι μείωσης των NPL, μεταξύ των οποίων είναι οι αναδιάρθρωση των βιώσιμων δανειοληπτών, οι διαγραφές των μη ανακτήσιμων δανείων ή ακόμη και η πώληση. Τέλος, ο Δημητρίου Γ. (2017) δηλώνει σε σχετική του συνέντευξη ότι πέρα από την διαγραφή χρέους με ανταλλαγή ακίνητης περιουσίας , η λογιστική διαγραφή δανείων αλλά και η χαριστική διαγραφή δανείων είναι οι θεραπείες που προτείνονται για μείωση του προβλήματος των κόκκινων δανείων.

Σήμερα τα τεράστια ποσά των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι ένα μείζον θέμα για τα τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία προσπαθούν να τα μειώσουν όσο πιο ανώδυνα και γρήγορα γίνεται. Δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει με απόλυτη επιτυχία καθώς υφίστανται αρκετά εμπόδια τα οποία εμποδίσουν την ταχεία μείωσή τους. Η έλλειψη μεθόδων διαχείρισης τους τη στιγμή δημιουργίας τους, όσο και η έλλειψη κεφαλαίων από τις τράπεζες τόσο στο παρελθόν όσο και σήμερα είναι κρίσιμα θέματα που χρήζουν άμεσης επίλυσης. Σύμφωνα με τον Αναστασίου (2017) «η διαχείριση των μή εξυπηρετούμενων δανείων δεν έχει να κάνει μόνο με την εύρεση τρόπων αντιμετώπισης αυτών όταν έχουν προκύψει. Έχει επίσης σχέση με την ανάπτυξη και την εφαρμογή πολιτικών και στρατηγικών σχετικά με τη διαχείριση της πίστωσης, προτού το πρόβλημα προκύψει».

Κεφάλαιο 3

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Ξεκινώντας την ανάλυση των δανείων σε επισφάλεια γνωστά και ως μη εξυπηρετούμενα δάνεια ή αλλιώς «κόκκινα δάνεια», είναι εύλογο να οριστεί και να διευκρινιστεί επακριβώς η έννοια τους.

Έτσι λοιπόν, ένα δάνειο σε καθυστέρηση (Non-performing loan - NPL**)** θεωρείται το δάνειο για το οποίο ο οφειλέτης δεν έχει προβεί στις προγραμματισμένες πληρωμές (του συνόλου ή μέρους) των τόκων ή/και του κεφαλαίου για μια καθορισμένη περίοδο, ή βρίσκεται σε δικαστικές ενέργειες. Τα ακριβή στοιχεία της κατάστασης μη απόδοσης του δανείου, ποικίλουν ανάλογα με τους όρους του συγκεκριμένου δανείου και επίσης διαφέρει η καθορισμένη περίοδος ανάλογα με τον κλάδο.

Στην κατηγορία των ΜΕΔ περιλαμβάνονται : 1) δάνεια επισφαλή, 2) δάνεια αθέτησης υποχρεώσεων και 3) αναξιοπαθούντα χρέη. Διάφοροι παράγοντες λαμβάνονται υπόψη για την ταξινόμηση του κάθε δανείου, οι οποίοι ωστόσο διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Λόγου χάρη, σε ορισμένες χώρες, μη αποδοτικότητα σημαίνει ότι το δάνειο έχει υποστεί απομείωση, ενώ σε άλλες μπορεί να σημαίνει ότι οι πληρωμές είναι καθυστερημένες.

Το κύριο πρόβλημα έγκειται λοιπόν στο γεγονός ότι ο κοινά αποδεκτός χρησιμοποιούμενος όρος «μη εξυπηρετούμενο δάνειο» (ΜΕΔ) βασίζεται σε διαφορετικούς ορισμούς, με μη απόλυτα καθορισμένο περιεχόμενο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διαφέρει ο τρόπος προσδιορισμού και καταγραφής των ΜΕΔ από τράπεζα σε τράπεζα, από χώρα σε χώρα ,και να μην υπάρχει κάποιο κοινό στοιχείο μέτρησης της αξίας της επισφάλειας των δανείων σε όλα τα τραπεζικά ιδρύματα ταυτόχρονα. Όπως προειδοποίησε αναφορικά ο Tweedie, «η παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα κινδυνεύει επειδή δεν υπάρχει συνεκτικότητα μεταξύ των τραπεζών όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο εκτιμούν τα περιουσιακά τους στοιχεία».

Αρκετές διεθνείς χρηματοπιστωτικές αρχές έχουν παράσχει κατευθυντήριες γραμμές για τον προσδιορισμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αλλά με μη απόλυτη συνοχή και συσχέτιση μεταξύ τους. Λόγου χάρη, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) καθορίζει

πολλαπλά κριτήρια τα οποία μπορούν να προσδιορίσουν ένα δάνειο ως μη εξυπηρετούμενο όταν εκτελεί προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων στις συμμετέχουσες τράπεζες.

Το 2014, σε μια συνολική εκτίμηση, η ΕΚΤ καθόρισε τα δάνεια ως μη αποδοτικά αν πληρούσαν κάποιο από τα ακόλουθα κριτήρια:

1. είναι 90 ημέρες σε καθυστέρηση, ακόμη και αν δεν είναι σε κατάσταση αθέτησης ή απομείωσης
2. έχουν υποστεί απομείωση σε σχέση με τις λογιστικές ιδιαιτερότητες των US GAAP και των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ)
3. είναι σε αδυναμία πληρωμής σύμφωνα με τον Κανονισμό Κεφαλαιακών Απαιτήσεων

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ορίζει επίσης αρκετά κριτήρια για μια μη αποδοτική ταξινόμηση δανείων.

Το 2005, το ΔΝΤ καθόρισε ως μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τα δάνεια των οποίων:

1. οι οφειλέτες δεν έχουν καταβάλει τόκους ή / και πληρωμές κεφαλαίου σε τουλάχιστον 90 ημέρες ή περισσότερες
2. πληρωμές τόκων ίσες με 90 ημέρες ή περισσότερο έχουν κεφαλαιοποιηθεί, αναχρηματοδοτηθεί ή καθυστερήσει με συμφωνία
3. πληρωμές που έχουν καθυστερήσει λιγότερες από 90 ημέρες, αλλά φέρουν μεγάλη αβεβαιότητα ή δεν υπάρχει βεβαιότητα ότι ο οφειλέτης θα κάνει πληρωμές στο μέλλον.

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που απορρέουν από την μη ύπαρξη κοινής οικονομικής γλώσσας σχετικά με τον ορισμό των ΜΕΔ αλλά και με τον τρόπο με τον οποίο ταξινομούνται τα δάνεια ανάλογα με τον πιστωτικό τους κίνδυνο, το 2014 η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ) παρέθεσε έγγραφο με τον ορισμό της «έκθεσης-exposure» και των «μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων-non performing exposures» (ΜΕΑ) εναρμονίζοντας τον ορισμό των ΜΕΔ .

Σύμφωνα με το πρότυπο της ΕΑΤ «μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα είναι εκείνα που πληρούν οποιαδήποτε από τα ακόλουθα κριτήρια:

1. ανοίγματα που έχουν άνω των 90 ημερών καθυστέρηση,
2. εκτιμάται ότι ο οφειλέτης είναι απίθανο να πληρώσει τις πιστωτικές του υποχρεώσεις χωρίς τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεών του, ανεξάρτητα από το ποσό της καθυστέρησης ή από τον αριθμό των ημερών καθυστέρησης»

Μεταξύ άλλων, ο ορισμός της ΕΑΤ για τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα - ΜΕΑ βασίζεται στο κριτήριο της «καθυστέρησης» και στο κριτήριο της «αβέβαιης είσπραξης». Φυσικά πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο νέος ορισμός των «ανοιγμάτων» (exposures) είναι ευρύτερος των «δανείων», καθώς περιλαμβάνει όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια και προκαταβολές και χρεωστικούς τίτλους), όπως και ανοίγματα εκτός ισολογισμού.

Η κυριότερη διαφορά των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (NPE) σε σύγκριση με τον ορισμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPL) έγκειται στο γεγονός ότι στις μη εξυπηρετούμενες εκθέσεις περιλαμβάνονται και ανοίγματα που είναι μεν ενήμερα ή εμφανίζουν κατά την ημερομηνία αναφοράς καθυστέρηση μικρότερη των 90 ημερών, αλλά υπάρχουν ενδείξεις ότι ο οφειλέτης ενδέχεται τελικά να μη μπορέσει να εκπληρώσει πλήρως τις δανειακές υποχρεώσεις του.

Τέλος, όπως αναφέρεται από Έλληνες τραπεζίτες (2015), «τα διαδεδομένα Non performing loans (μη εξυπηρετούμενα δάνεια) θα συνεχίσουν να ελέγχονται από τις ρυθμιστικές αρχές για ένα μεταβατικό διάστημα, ωστόσο από εδώ και πέρα, η ΕΚΤ θα ελέγχει, κυρίως, τα ΜΕΑ καθώς αυτά δίνουν μια πληρέστερη εικόνα για την έκθεση των κινδύνων που έχουν αναλάβει οι τράπεζες».

3.2 Ανάλυση Κριτηρίου «Καθυστέρησης» Και «Αβέβαιης Είσπραξης» Των ΜΕΑ Σύμφωνα Με Την ΕΑΤ

Όσο αφορά το κριτήριο της «καθυστέρησης», είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι μη εξυπηρετούμενα θεωρούνται τα ανοίγματα που παρουσιάζουν καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, ενώ παράλληλα πληρούν την προϋπόθεση ότι υπήρχε νομική υποχρέωση καταβολής πληρωμής, καθιστώντας την πληρωμή υποχρεωτική. Διευκρινίζεται ότι οι ημέρες καθυστέρησης αρχίζουν να προσμετρούνται από τη στιγμή που σημαντικό ποσό κεφαλαίου, τόκων ή προμηθειών δεν καταβάλλεται κατά την προβλεπόμενη ημερομηνία αποπληρωμής του.

Σχετικά με τους παράγοντες ενεργοποίησης της αβέβαιης είσπραξης, αναφέρεται σύμφωνα με τον εκτελεστικό κανονισμό της ΕΕ αριθ. 680/2014 ότι βασίζονται σε μικρότερο βαθμό σε ποσοτικά κριτήρια και δίνεται μεγαλύτερη βάση σε ορισμένα γεγονότα που ενεργοποιούν την ταξινόμηση ανοίγματος ως μη εξυπηρετούμενου. Η αναγνώριση των ενδείξεων αβέβαιης είσπραξης απαιτεί από τις τράπεζες να έχουν καθορίσει σχετικά εσωτερικά κριτήρια που σχετίζονται κυρίως με τακτικές μη αυτόματες αξιολογήσεις. Έτσι λοιπόν, κάθε

τραπεζικό ίδρυμα θα πρέπει σε τακτά χρονικά διαστήματα να αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα και την ικανότητα αποπληρωμής των πελατών της, σύμφωνα με επικαιροποιημένες χρηματοοικονομικές πληροφορίες και επικαιροποιημένη βαθμολόγηση του κάθε οφειλέτη.

Σημειώνεται ότι για να προσδιοριστεί ένα άνοιγμα ως μη εξυπηρετούμενο η ύπαρξη εξασφάλισης δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Επομένως, ακόμα κι αν ένα δάνειο είναι πλήρως εξασφαλισμένο αλλά είναι σε κατάσταση αβέβαιης είσπραξης, πρέπει να ταξινομείται ως μη εξυπηρετούμενο.

Οι τράπεζες θεωρούν ότι οι παρακάτω περιπτώσεις αποτελούν ενδείξεις του ότι ο πιστούχος είναι «ευλόγως πιθανό να μην εκπληρώσει» τις υποχρεώσεις πληρωμών προς την τράπεζα όταν:

- Η απαίτηση έναντι του πιστούχου έχει χαρακτηριστεί από την Τράπεζα ως μη εκτοκιζόμενη.
- Η Τράπεζα έχει σχηματίσει προβλέψεις και έχει προχωρήσει σε απομείωση της αξίας του δανείου λόγω σημαντικής επιδείνωσης της ποιότητας της πίστωσης από το χρόνο της χορήγησής της.
- Η Τράπεζα έχει προχωρήσει σε πώληση της απαίτησης έναντι του πιστούχου με σημαντική οικονομική ζημία λόγω της επιδείνωσης της ποιότητας της εν λόγω απαίτησης.
- Η Τράπεζα έχει ζητήσει την κήρυξη του πιστούχου σε πτώχευση.
- Ο ίδιος ο πιστούχος έχει ζητήσει να κηρυχθεί σε πτώχευση ή τεθεί σε καθεστώς προστασίας προκειμένου να αποφύγει ή να καθυστερήσει την αποπληρωμή του δανείου του έναντι της Τράπεζας.
- Η Τράπεζα έχει προβεί σε Ρύθμιση της απαίτησης έναντι του πιστούχου με προφανή αιτία την ένδειξη αδυναμίας του οφειλέτη να εξυπηρετήσει την οφειλή του σύμφωνα με τους αρχικούς όρους της δανειακής σύμβασης.

3.3 Χαρακτηριστικά Που Επηρεάζουν Τα ΜΕΔ - ΜΕΑ

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και ανοίγματα αντίστοιχα, επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες οι οποίοι σχετίζονται με τα μακροοικονομικά χαρακτηριστικά μιας χώρας αλλά και με τις μεταβλητές που αφορούν τις ίδιες τις τράπεζες. Όταν τα τραπεζικά ιδρύματα καλούνται να κάνουν μια νέα πιστωτική διευκόλυνση, είναι απαραίτητο να προσμετρούν και

να αποτιμούν τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνουν ορθά. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί τόσο με τις πολιτικές και τους κανόνες που ακολουθούν σχετικά με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών όσο και με την πλήρη και διαρκή ενημέρωσή τους για ζητήματα που αφορούν την οικονομία της χώρας. Έτσι λοιπόν ερευνώντας τους παράγοντες αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, έχουμε τις εξής ακόλουθες πληροφορίες:

3.3.1 Μακροοικονομικοί Παράγοντες

- Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) - DGP

  Το ΑΕΠ είναι ο δείκτης ανάπτυξης της οικονομίας μιας χώρας, και εφόσον το οικονομικό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο στην μεταβολή του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνουν οι τράπεζες, καθίσταται σαφές ότι μεταξύ του ΑΕΠ και των μη εξυπηρετούμενων δανείων και ανοιγμάτων υπάρχει αρνητική συσχέτιση. Αναλυτικά, όταν μια οικονομία είναι σε φάση ανάπτυξης, παρατηρείται μειωμένο ποσοστό ΜΕΔ-ΜΕΑ, καθώς οι δανειολήπτες δύνανται να αποπληρώσουν την οφειλή τους λόγω καλής οικονομικής κατάστασης. Η αύξηση του ΑΕΠ είναι άμεσα συνδεδεμένη εξάλλου με την μείωση της ανεργίας. Αντίθετα, σε περιόδους ύφεσης, οι οφειλέτες αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους λόγω μείωσης του εισοδήματός τους αλλά και μη δημιουργία νέων πιστώσεων από τα τραπεζικά ιδρύματα λόγω αυστηρότερων κανόνων δανειοδότησης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των δανείων σε επισφάλεια.

- Πληθωρισμός

  Πληθωρισμός είναι η τάση αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών στην οικονομία. Άμεση συνέπεια του πληθωρισμού είναι η μείωση της αγοραστικής αξίας του χρήματος. Επομένως, γίνεται σαφές ότι μια αύξηση του πληθωρισμού μειώνει την πραγματική αξία των ανεξόφλητων δανείων καθιστώντας την αποπληρωμή τους ευκολότερη από τους δανειολήπτες. Από την άλλη πλευρά όμως, μειώνεται και το πραγματικό εισόδημα των οφειλετών, γεγονός που εντείνει την μη ικανότητά τους να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους. Έτσι λοιπόν η επίδραση της μεταβλητής αυτής μπορεί να είναι είτε θετική είτε αρνητική ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες.

Το σίγουρο είναι ότι σε περιόδους μεγάλου πληθωρισμού (υπερπληθωρισμός) ευνοούνται όσοι έχουν πάρει δάνεια στο παρελθόν και μπορούν να τα εξοφλήσουν (π.χ λόγω αποταμίευσης) διότι τα χρήματα που επιστρέφουν έχουν μικρότερη αγοραστική αξία από τα χρήματα που είχαν αρχικά δανειστεί. Σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται μείωση των ΜΕΔ – ΜΕΑ και υπάρχει αρνητική συσχέτιση με την μεταβλητή του πληθωρισμού.

Επίσης άλλη μια εκδοχή η οποία δεν είναι τόσο ευνοϊκή για τους οφειλέτες, όσο και για την πορεία των δανείων σε επισφάλεια, είναι η περίπτωση στην οποία το δάνειο το οποίο χαρακτηρίζεται πλέον ως μη εξυπηρετούμενο έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα. Σε αυτή την περίπτωση εάν ο εγχώριος πληθωρισμός αυξηθεί χωρίς παράλληλα να αυξηθεί και ο ξένος πληθωρισμός (του νομίσματος στο οποίο εκδόθηκαν τα δάνεια), τότε οι οφειλέτες αναμένεται να δυσκολευτούν αρκετά περισσότερο στην αποπληρωμή των οφειλών τους καθώς για το οφειλόμενο ποσό (το οποίο δεν είναι στο εγχώριο - πληθωρισμένο νόμισμα αλλά στο ξένο) θα πρέπει να καταβάλλουν περισσότερα χρήματα απ' όσα υπολόγιζαν για να το αποπληρώσουν.

- Ανεργία (Unemployment)

  Η ανεργία έχει θετική συσχέτιση με τα ποσοστά των ΜΕΔ – ΜΕΑ, καθώς όταν μειώνεται σημαντικά η ρευστότητα ενός νοικοκυριού, μειώνεται και η ικανότητα των δανειοληπτών να ανταποκριθούν στην αποπληρωμή των χρεών τους. Η απασχόληση του εργατικού δυναμικού αποτελεί βασική προϋπόθεση τόσο για την αρχική σύναψη του δανείου όσο και για την αποπληρωμή του.

- Πραγματικά επιτόκια (Real Interest Rate)

  (Πραγματικά επιτόκια = Ονομαστικά επιτόκια - Πληθωρισμός). Όταν τα δανειστικά επιτόκια αυξάνονται έχει ως επακόλουθο να αντιμετωπίζουν δυσκολίες αποπληρωμής οι οφειλέτες και να αθετούν τις υποχρεώσεις τους με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

  Ειδικότερα, τα πραγματικά επιτόκια έχουν άμεση σύνδεση με την εξέλιξη των ΜΕΔ - ΜΕΑ στις περιπτώσεις που τα δάνεια έχουν συναφθεί με κυμαινόμενο επιτόκιο και η πορεία τους καθορίζεται από το ύψος αυτών. Είναι λογικό πως σε πιθανή αύξηση των πραγματικών επιτοκίων, θα αυξηθούν και τα επιτόκια των κυμαινόμενων δανείων με αποτέλεσμα να αυξηθούν και οι τόκοι οι οποίοι είναι

απαιτητοί από την Τράπεζα. Αυτό καθιστά την αποπληρωμή των δανείων δυσκολότερη. Η συσχέτιση λοιπόν των πραγματικών επιτοκίων με τον αριθμό των ΜΕΔ – ΜΕΑ αναμένεται να είναι θετική.

- Δείκτης της αξίας των ακινήτων (House price index-real growth of housing prices) Η αξία των ακινήτων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τους πολίτες καθώς αποτελεί βασικό περιουσιακό στοιχείο. Όταν συνάπτεται ένα δάνειο τα ακίνητα των οφειλετών συνυπολογίζονται ως εγγύηση για την βέβαιη αποπληρωμή του. Έτσι λοιπόν όταν ο δείκτης της αξίας των ακινήτων έχει ανοδική τάση, οι οφειλέτες γνωρίζουν ότι έχουν στην ιδιοκτησία τους ένα αξιόπιστο περιουσιακό στοιχείο και τείνουν να αποπληρώσουν το δάνειο στο οποίο έχουν υποθηκεύσει το ακίνητο καθώς η αξία του είναι μεγαλύτερη της αξίας της οφειλής. Από την άλλη πλευρά, όταν οι τιμές των κατοικιών έχουν πτωτικές τάσεις, οι δανειολήπτες παρουσιάζουν συχνά μια απροθυμία στον να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους καθώς σε περιπτώσεις όπως τα στεγαστικά δάνεια, όταν η αξία της κατοικίας του υπόχρεου είναι πολύ χαμηλότερη από την οφειλή του εμφανίζεται η στρατηγική να προτιμούν την κατάσχεση της κατοικίας παρά την αποπληρωμή ενός δυσβάστακτου οικονομικά δανείου. Είναι προφανές λοιπόν, ότι η συσχέτιση που αναμένεται μεταξύ των τιμών των κατοικιών και του αριθμού των δανείων σε επισφάλεια είναι αρνητική.

- Δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ (Public debt as % of GDP)
- Πλεόνασμα ή έλλειμμα της κυβέρνησης μιας χώρας, ως ποσοστό του ΑΕΠ (Government budget deficit or surplus as % of GDP)

Η δημιουργία των ΜΕΔ – ΜΕΑ είναι πολλές φορές αποτέλεσμα γεγονότων που έχουν προηγηθεί όπως μια χρηματοπιστωτική κρίση. Ενδεικτικό παράδειγμα μπορεί να φέρει η περίπτωση της Ελληνικής οικονομίας, καθώς παρουσιάστηκε από το 2000 αύξηση της ταχύτητας του ρυθμού του δημόσιου ελλείμματος ενώ μετέπειτα το 2009 το κυβερνητικό χρέος άγγιζε το 15,6%. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να οδηγηθεί η χώρα σε μια κρίση δημόσιου χρέους, η οποία είχε άμεσα αρνητικό αντίκτυπο στην εξυπηρέτηση των δανειακών χαρτοφυλακίων.

3.3.2 Τραπεζικοί Παράγοντες (Bank - Specific Variables)

- Μέγεθος τραπεζικού ιδρύματος (Bank size):

  Το μέγεθος ενός τραπεζικού ιδρύματος μπορεί να μετρηθεί με το λόγο (Σύνολο δανείων που έχει εκδώσει η συγκεκριμένη τράπεζα / Σύνολο δανείων που έχουν εκδώσει όλα τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας) (Ahmad και Bashir, 2013) ή (Σύνολο περιουσιακών στοιχείων (assets) που έχει στην κατοχή του ένα τραπεζικό ίδρυμα / Σύνολο των περιουσιακών στοιχείων όλων των τραπεζικών ιδρυμάτων της χώρας) (Louzis et. al., 2012). Από αυτούς τους δύο ορισμούς γίνεται η υπόθεση ότι όταν ένα τραπεζικό ίδρυμα είναι μεγάλο, μεγάλη θα είναι και διαφοροποίηση στο είδος και στην ποιότητα των δανείων που έχει χορηγήσει. Έτσι τα δάνεια κατανέμονται σε περισσότερους τομείς απασχόλησης και κατά επέκταση οι πιθανότητες χρεοκοπίας μειώνονται. Επομένως αναμένεται ότι όγκος των ΜΕΔ – ΜΕΑ θα είναι μικρότερος στα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα και έτσι η συσχέτιση μεταξύ των αυτών μεταβλητών είναι αρνητική. Αυτό σύμφωνα με διάφορες έρευνες δεν είναι απόλυτα ορθό όμως υπάρχει μια λογική συσχέτιση.

- Κερδοφορία Τραπεζών (ROE-Returns on equity, ROA-Returns on assets)

  Η κερδοφορία των τραπεζών είναι σημαντικός παράγοντας για την εξέλιξη των «κόκκινων δανείων» και μπορεί να μετρηθεί είτε με το δείκτη ROE (Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια) είτε με το δείκτη ROA (Κέρδη / Περιουσιακά Στοιχεία). Όταν οι εν λόγω δείκτες είναι υψηλοί φανερώνεται ότι το τραπεζικό ίδρυμα διαγράφει πορεία ανάπτυξης, καθώς δύναται να συσσωρεύονται κέρδη και πιθανόν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια λόγω αυτού να είναι σε χαμηλά επίπεδα. Η αναμενόμενη σχέση μεταξύ των ΜΕΔ - ΜΕΑ και των δεικτών κερδοφορίας φαίνεται να είναι αρνητική.

- Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας Τραπεζών (Capital Adequacy Ratio)

  Η Κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών επηρεάζεται άμεσα από τα ΜΕΔ και έχει σημαντικό αντίκτυπο στο ενεργητικό των ισολογισμών τους. «Κεφαλαιακή Επάρκεια ορίζεται ως το μέτρο εκείνο που μας δείχνει κατά πόσο το κεφάλαιο μιας τράπεζας (και γενικά ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος) είναι αρκετό προκειμένου η τράπεζα να μπορεί να ανταπεξέλθει σε πιθανές ζημίες από δάνεια τα

οποία έχει ήδη δώσει, και να μπορέσει μελλοντικά να είναι και εκείνη συνεπής απέναντι στις δικές της υποχρεώσεις και τα δικά της χρέη» (www.dailyeconomics.gr). Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας υπολογίζεται ως εξής: (Κεφάλαιο Tier 1 + Κεφάλαιο Tier 2) / (Σταθμισμένα στον Κίνδυνο Περιουσιακά Στοιχεία). Το Κεφάλαιο Tier 1 είναι το βασικότερο κομμάτι των ιδίων κεφαλαίων το οποίο είναι σχετικά διαφανές, ασφαλές και εύκολα «προσβάσιμο» (π.χ. μετοχικό κεφάλαιο, καταγεγραμμένα αποθεματικά) ώστε να χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις απορρόφησης κάποιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το Κεφάλαιο Tier 2 είναι ένα συμπληρωματικό κεφάλαιο το οποίο είναι πιο σύνθετο και ευμετάβλητο (π.χ προβλέψεις για επισφαλή δάνεια) και χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που πιθανές ζημίες δεν καλύπτονται από το Κεφάλαιο Tier 1. Για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών υπάρχει ένα συγκεκριμένο ελάχιστο όριο, κάτω από το οποίο θεωρείται ότι η τράπεζα δεν διαθέτει επαρκή κεφάλαια.

- Προβλέψεις (Loan loss Provisions)

  Οι προβλέψεις ταυτίζονται άμεσα με την πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων και είναι ένας από τους πιο κομβικούς τραπεζικούς παράγοντες. Οι προβλέψεις αντιπροσωπεύουν εκείνα τα κεφάλαια τα οποία δεσμεύονται από τα τραπεζικά ιδρύματα ως δικλείδα ασφαλείας για την αντιμετώπιση αναμενόμενων υποχρεώσεων στο μέλλον, το κόστος των οποίων δεν μπορεί να προσδιοριστεί επακριβώς. Στην περίπτωση που τα χορηγηθέν δάνεια δεν μπορούν να αποπληρωθούν από τους οφειλέτες, οι τράπεζες οφείλουν να καλύψουν μεγάλο μέρος των ζημιών αυτών από τις εν λόγω προβλέψεις, με αποτέλεσμα να μειώνεται η μεταβλητότητα των κερδών (η οποία θα ήταν αρκετά μεγαλύτερη σε περίπτωση που δεν είχαν παρθεί αυτές). Γίνεται αντιληπτό επομένως, ότι όταν μια τράπεζα αναμένει αυξημένη αθέτηση των δανείων από τους οφειλέτες, πρέπει να δημιουργεί και αυξημένες προβλέψεις. Άρα συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι θετική.

3.3.3 Άλλοι παράγοντες

Λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση της Ελλάδας, ένας παράγοντας που θα μπορούσε να συνεκτιμηθεί για την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στα τραπεζικά ιδρύματα, είναι

αυτός της «δημιουργικής» λογιστικής. Με τον όρο αυτό νοείται η σκόπιμη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων από τις επιχειρήσεις και εν τέλει η λανθασμένη απεικόνιση των στοιχείων, πράγμα που επιτυγχάνεται από χαλαρούς ελέγχους ή εσκεμμένες δράσεις με απώτερο σκοπό την εξαπάτηση. Δίνοντας πολλές επιχειρήσεις παραποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις στα τραπεζικά στελέχη για την χορήγηση πιστωτικών διευκολύνσεων, οι ίδιοι δεν μπορούσαν παρά να αξιολογήσουν τα λανθασμένα στοιχεία, με πλήρη άγνοια πιθανών σκευωριών. Αυτό είχε σαν επακόλουθο να χρηματοδοτούνται οι εν λόγω επιχειρήσεις τόσο με ακατάλληλα υψηλά ποσά , όσο και με αρκετά μειωμένες εξασφαλίσεις. Η υπερβολική μόχλευση που υπήρξε σε συνάρτηση με την πλήρη αδιαφορία των ίδιων για κάλυψη των δανειακών τους υποχρεώσεων, οδήγησε τα δάνεια αυτά στην επισφάλεια και εν τέλει να μετονομαστούν αυτές οι επιχειρήσεις σε «στρατηγικούς κακοπληρωτές».

3.4 Η Ανάγκη Αντιμετώπισης Των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων Στην Ε.Ε.

Η διεθνής εμπειρία αποδεικνύει ότι ολοένα και πιο φιλελεύθερες πιστωτικές πρακτικές των τραπεζών σε περιόδους προηγμένων φάσεων μιας οικονομικής ανάκαμψης, μπορούν να λάβουν τη μορφή επιθετικών στρατηγικών δανεισμού, με χαμηλότερες χρεώσεις τόκων ή/ και αυξημένο δανεισμό σε δανειολήπτες χαμηλής πιστοληπτικής ποιότητας Rajan (1994). Τέτοιου είδους στρατηγικές όμως, κατά τη διάρκεια φάσεων ύφεσης, αποτελούν τροχοπέδη για τις τράπεζες καθώς εμφανίζονται πραγματικοί πιστωτικοί κίνδυνοι, όπως η μειωμένη ικανότητα εξυπηρέτησης του χρέους των δανειοληπτών, λόγω αυξημένης ανεργίας.

Δεδομένης της τρέχουσας οικονομικής κρίσης κρίνεται ως επιτακτική ανάγκη η αντιμετώπιση διάφορων προκλήσεων, συμπεριλαμβανομένου και του τρόπου με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπιστούν αποφασιστικά τα ήδη δημιουργημένα υψηλά αποθέματα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) άλλα και των μη εκταμιευθέντων ανοιγμάτων (NPEs). Κρίνεται αναγκαία η τυποποίηση και ο σωστός καθορισμός των κανόνων των δανείων που είναι σε δυσπραγία, δεδομένου ότι σε ακραίες καταστάσεις τα τραπεζικά ιδρύματα μπορεί να καταστούν αφερέγγυα, με δυνητική διαρροή σε άλλες επιχειρήσεις, προκαλώντας συστημική αστάθεια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, γι’ αυτό το λόγο, έχει αναλάβει ηγετικό ρόλο στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, με στόχο τη μείωση του κινδύνου στον τραπεζικό τομέα, την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποφυγή του ότι οι φορολογούμενοι πρέπει να

συμβάλλουν οικονομικά στο κόστος της αποτυχίας των τραπεζών. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν συσσωρευτεί σε τμήματα του τραπεζικού τομέα της ΕΕ μετά τις χρηματοπιστωτικές και κρατικές κρίσεις και τις επακόλουθες οικονομικές κρίσεις. Τα υψηλά επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων σε τμήματα του τραπεζικού τομέα δημιουργούν σημαντικούς κινδύνους τόσο για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα όσο και για τη συνολική οικονομία στην ΕΕ.

Η αντιμετώπιση των υψηλών αποθεμάτων μη εξυπηρετούμενων δανείων και η ενδεχόμενη μελλοντική τους συσσώρευση είναι απαραίτητη για την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού τομέα, και τη στήριξη των δανείων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και ανάπτυξης.

3.5 Το Πρόβλημα Που Δημιουργούν Τα ΜΕΔ Στην Ανάπτυξη Των Τραπεζών Και Της Κοινωνίας

Η οικονομική δραστηριότητα κάθε τράπεζας, διαταράσσεται σε μεγάλο βαθμό από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Μελέτη του ΔΝΤ(2015) υποστηρίζει ότι οι χώρες στις οποίες οι τράπεζές τους έχουν υψηλά επίπεδα πιστωτικής επέκτασης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στους ισολογισμούς τους, παραμένουν σε δυσπραγία λόγω της χαμηλότερης ικανότητάς τους για δανεισμό στην πραγματική οικονομία.

Ο περιορισμός των πιστωτικών συνθηκών, λόγω αύξησης των προβληματικών δανείων αλλά και μείωσης των εγγυητικών τιμών, καθιστούν τις τράπεζες απρόθυμες για δημιουργία νέων πιστώσεων σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από οξείες ασυμμετρίες πληροφόρησης σε σχέση με την αληθινή πιστωτική ποιότητα των δανειοληπτών. Η επιδείνωση των τραπεζικών ισολογισμών λόγω των ΜΕΔ αλλά και το γεγονός ότι το πρόσθετο κεφάλαιο είναι είτε πιο δαπανηρό για την απόκτησή του είτε απλά ανύπαρκτο, συμβάλλει ταχύτατα στην οικονομική ύφεση, λόγω χαμηλής ικανότητας των τραπεζών να τροφοδοτήσουν την πραγματική οικονομία.

Τα σταθερά υψηλά επίπεδα ΜΕΔ συνιστούν πρόβλημα διότι:

- παρεμποδίζουν την **κερδοφορία των τραπεζών** λόγω του διοικητικού κόστους και του υψηλότερου κόστος χρηματοδότησης για τις τράπεζες. Οι ανάγκες τροφοδότησης εξαντλούν την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών·
- αποτελούν **κίνδυνο για τη βιωσιμότητα** τραπεζών με υψηλά ΜΕΔ·

- **παρακρατούν κεφάλαια** για μη παραγωγικά στοιχεία ενεργητικού, με αποτέλεσμα να εξασθενίζει η μετάδοση της νομισματικής πολιτικής και η χρηματοδότηση της οικονομίας.

Αναλυτικότερα, η αντίδραση των τραπεζών για μείωση του δανεισμού προκύπτει μέσω τριών σημαντικών παραγόντων:

1. **Χαμηλά επίπεδα κερδοφορίας:**

   Το υψηλό επίπεδο των ΜΕΔ έχει ως επακόλουθο να δημιουργούν οι τράπεζες όλο και μικρότερο λειτουργικό εισόδημα, το οποίο επιδεινώνεται ακόμα περισσότερο από την μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλεται από τους ανθρώπινους πόρους για την διαχείριση και την παρακολούθηση αυτού του αυξημένου και βλαβερού αποθέματος. Επιπλέον, η ύπαρξη μεγάλου όγκου προβληματικών δανείων, υποχρεώνει τις τράπεζες να σχηματίζουν προβλέψεις, οι οποίες ενεργούν αρνητικά και μειώνουν όχι μόνο την αξία του ενεργητικού αλλά και της καθαρής θέσης των μετόχων.

2. **Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις:**

   Είναι ευρέως αποδεκτό ότι όταν αυξάνεται ο κίνδυνος του χαρτοφυλακίου μίας τράπεζας, αυτή τείνει να αυξάνει το επίπεδο του κεφαλαίου της ώστε να είναι επαρκές για την αντιμετώπιση των τραπεζικών της κινδύνων – για την απορρόφηση των δυνητικών της ζημιών. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αποτελούν κακής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία, και κατά επέκταση προσελκύουν μεγαλύτερο συντελεστή στάθμισης κινδύνου με αποτέλεσμα να απαιτούνται όλο και υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Σύμφωνα με τους κανόνες περί κεφαλαιακής επάρκειας, οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να παρακρατούν μεγάλα ποσά ως αποθεματικά για κάλυψη σε περιπτώσεις απώλειας δανείων.

3. **Υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης**

   Οι τράπεζες λόγω του αυξημένου όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων, υποβαθμίστηκαν από τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας με κύριες επιπτώσεις τη σημαντική απώλεια της εμπιστοσύνης των επενδυτών και ως επακόλουθο τη σημαντική αύξηση του κόστους δανεισμού τους. Οι επενδυτές είναι πλέον λιγότερο πρόθυμοι να δανείσουν ή να δανείσουν με υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης.

Γίνεται αντιληπτό επομένως, ότι η ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας είναι άμεσα συνδεδεμένη με το τραπεζικό σύστημα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι αυτή η επίδραση ανατροφοδότησης από την τραπεζική πίστη στην πραγματική οικονομία μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονη στις οικονομίες όπου το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα πραγματοποιείται μέσω του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Ιδιαίτερα, μέσω αυτής την μειωμένης τραπεζικής χρηματοδότησης και σε συνάρτηση με την οικονομική ύφεση, περιορίστηκε η ικανότητα των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων, να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους, υπονομεύοντας παράλληλα την βιωσιμότητά τους.

Η μη επαρκής κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και ο μειωμένος δανεισμός στον εγχώριο ιδιωτικό τομέα, ήταν λοιπόν η κύρια αιτία της σημαντικής συρρίκνωσης των επιχειρηματικών επενδύσεων από το 2009 και έκτοτε σε πολλές χώρες της Ευρώπης, είτε σε μικρό είτε σε μεγάλο βαθμό. Η βελτίωση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών, μέσω της αποτελεσματικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, παραμένει η σημαντικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα ο τραπεζικός κλάδος, καθώς η επιτυχής αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος όχι μόνο θα ελαφρύνει το βάρος για τους δανειολήπτες, αλλά θα επιτρέψει και στα πιστωτικά ιδρύματα να απελευθερώσουν κεφάλαια, τα οποία θα μπορέσουν να κατευθυνθούν στις πιο δυναμικές και εξωστρεφείς επιχειρήσεις. Με αυτό τον τρόπο, τα πιστωτικά ιδρύματα θα συμβάλουν στη συνολική αναδιάρθρωση της οικονομίας υπέρ των κλάδων παραγωγής εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, με αποτέλεσμα την άνοδο της συνολικής παραγωγικότητας και του δυνητικού ρυθμού ανάπτυξης Στουρνάρας (2019).

3.6 Θεσμικό Πλαίσιο - Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9)

Πολλές έρευνες και αναλύσεις έχουν διεξαχθεί ώστε να προσδιορίσουν ποιες είναι οι αιτίες που προκάλεσαν αυτή την παγκόσμια και εγχώρια χρηματοπιστωτική κρίση.

Μεταξύ των σημαντικών παραγόντων που εντοπίστηκαν, έντονο ενδιαφέρον εστιάστηκε στα λογιστικά πρότυπα, τα οποία συνέβαλαν δραστικά στην κρίση, λόγω των υφιστάμενων κανόνων περί απομείωσης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Η μη έγκαιρη πρόβλεψη, η οποία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην κατοχύρωση της ασφάλειας και της ευρωστίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες), ήταν το κύριο σφάλμα που οδήγησε σε αδυναμία αντιμετώπισης των προβλημάτων

που παρουσιάστηκαν στα χαρτοφυλάκια δανείων και ομολόγων κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Αναλυτικότερα, το ΔΛΠ 39 και μετέπειτα σε αντικατάσταση αυτού το ΔΠΧΑ 9 θέτουν τις αρχές για την αναγνώριση της απομείωσης. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 οι ζημίες απομείωσης αναγνωρίζονταν μόνο αν έχει επέλθει κάποιο ζημιογόνο συμβάν (incurred loss model), αποκλείοντας έτσι το ενδεχόμενο για αναγνώριση πιθανών μελλοντικών ζημιών κατά την φάση της αρχικής αναγνώρισης, με το επιχείρημα ότι κάτι τέτοιο θα παραέβλεπε τον βασικό λογιστικό κανόνα, ο οποίος απαγόρευε ρητά την αποτύπωση αβέβαιων μελλοντικών γεγονότων στα λογιστικά βιβλία. Το εν λόγω υπόδειγμα του ζημιογόνου συμβάντος ήταν εξ αρχής μη αποδεκτό από την Επιτροπή της Βασιλείας (Basle Committee), η οποία θεωρούσε ότι είναι σώφρον να ακολουθείται πολιτική αναγνώρισης ζημιών από τον χρόνο ανάληψης του πιστωτικού κινδύνου σε συνάρτηση πάντα με την πορεία εξέλιξης του οικονομικού κύκλου.

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, έδωσε την αφορμή να γίνει αναπροσδιορισμός του υφιστάμενου λογιστικού προτύπου IAS 39 με το νέο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς IFRS 9, το οποίο πλέον προβλέπει τον εκ των προτέρων σχηματισμό προβλέψεων για πιθανούς και όχι πραγματοποιηθέντες κινδύνους. Το νέο υπόδειγμα με ισχύ από 01/01/2018 καταργεί το μοντέλο της «υφιστάμενης ζημίας» (incurred loss model) το οποίο προβλέπει την εκδήλωση πιστωτικού γεγονότος για την αναγνώριση πιστωτικών ζημιών και το αντικαθιστά με το μοντέλο της «αναμενόμενης ζημίας» (expected loss model), το οποίο προωθεί την αναγνώριση πιθανών ζημιών με τον ανάλογο σχηματισμό προβλέψεων. Σημειώνεται ότι οι προβλέψεις δεν αφορούν μόνο μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αλλά και δάνεια τα οποία είναι μεν ενήμερα αλλά ενέχει ο κίνδυνος μελλοντικής αθέτησης των υποχρεώσεων των δανειοληπτών.

Αν ληφθεί υπόψη η ασύστολη χορήγηση δανείων από τις τράπεζες πριν την κρίση, και η υποβολή υψηλών επιτοκίων που επιβάρυναν τους δανειολήπτες, γίνεται αντιληπτή η αντανάκλαση του πιστωτικού κινδύνου. Με δεδομένο όμως ότι δεν υπήρχαν ζημιογόνα γεγονότα λόγω καλής πορείας της οικονομίας, οι τράπεζες δεν αποτύπωναν με λογιστικούς όρους τον υψηλό πιστωτικό κίνδυνο, γεγονός που οδήγησε στην δημιουργία σοβαρών επιπτώσεων. Το νέο πρότυπο, αξιοποιώντας θετικά τα όσα «δίδαξε» το ΔΛΠ 39, ήδη με την σύναψη της δανειακής σύμβασης, η τράπεζα αναμένει βάσιμα ότι θα υποστεί ένα κατ΄ εκτίμηση ποσοστό ζημίας από τον συγκεκριμένο πελάτη, γεγονός που το αποτυπώνει και λογιστικά πλέον.

3.6.1 Απομείωση Χρηματοοικονομικών Περιουσιακών Στοιχείων

Οι αρχές του ΔΠΧΑ 9 είναι περισσότερο ευθυγραμμισμένες με τον προληπτικό υπολογισμό των αναμενόμενων ζημιών υπό την έννοια ότι το ΔΠΧΑ 9 βασίζεται στις αναμενόμενες ζημίες. Η δημιουργία του εν λόγω λογιστικού προτύπου στηρίχθηκε σε όλες τις ελλείψεις του ΔΛΠ 39, οι οποίες επιβάρυναν κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την μέθοδο που πρέσβευε το ΔΛΠ 39, καθιστούσε όλες τις τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και επιχειρήσεις κάθε είδους που το εφάρμοζαν τις αρχές τους, ανίκανες να δημιουργήσουν αποθεματικά, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν σε κρίσιμες περιόδους ώστε να εξισορροπήσουν τις ζημίες. Η αναβολή των ζημιών και η αναγνώρισή τους μόνο με την μορφή της «υφιστάμενης ζημίας» ταρακούνησε το οικονομικό περιβάλλον κατά τη διάρκεια της κρίσης και σηματοδότησε την αρχή της απόσυρσής του.

Είναι εύλογο να αναφερθεί, ότι σε πολλές περιπτώσεις παρόλο που το ΔΛΠ 39 δεν απαιτούσε κάποιου είδους χρεωκοπία για να αναγνωρίσει τις ζημίες, στην πράξη συνέβαινε, καθώς για σημαντικό χρονικό διάστημα δανειολήπτες με συνεχείς ζημιογόνες χρονιές, όδευαν στην χρεωκοπία και τα πιστωτικά ιδρύματα δεν αναγνώριζαν προβλέψεις απομείωσης παρά μόνο όταν οι οντότητες χρεωκοπούσαν.

Το ΔΠΧΑ 9, δίνοντας νέους κανόνες όσο αφορά την απομείωση, δίνει βαρύτητα στις αναμενόμενες ζημίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων, με απώτερο σκοπό την παραγωγή πληροφόρησης σε συνεχή βάση, δεδομένου ότι σε κάθε ημερομηνία αναφοράς το ποσό είναι απαραίτητο να αναθεωρείται, ώστε να αναγνωρίζεται η μεταβολή του πιστωτικού κινδύνου των χρηματοοικονομικών μέσων International Accounting Standards Board (2014). Με αυτόν τον τρόπο, οι ζημίες επιμετρούνται τόσο με δεδομένα του παρελθόντος όσο και με ενδείξεις του μέλλοντος, γεγονός που διασφαλίζει μεγαλύτερη ασφάλεια στις οντότητες, λόγω του ότι αναγκάζονται να γνωρίζουν πιο επίκαιρες και πιο σχετικές πληροφορίες για τους εκδότες - δανειολήπτες που έχουν χρηματοδοτήσει.

Συνοπτικά οι διαφορές των δύο λογιστικών προτύπων παρουσιάζονται παρακάτω:

Πίνακας 1 : Διαφορές μεταξύ του ΔΛΠ 39 - ΔΠΧΑ 9

Πηγή : TaxHeaven ΔΠΧΑ 9 – ΔΛΠ 39

	ΔΛΠ 39	ΔΠΧΑ 9
Υπόδειγμα	**Υφιστάμενες πιστωτικές ζημίες**	**Αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες**
Αναγνώριση ζημίας	Όταν υπάρχει πραγματική ένδειξη για απομείωση, «υφιστάμενη ζημία»	Με την απόκτηση του χρηματοοικονομικού μέσου, λαμβάνονται υπόψη εκτιμήσεις ή προβλέψεις για μελλοντικά γεγονότα που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την αξία του χρημ/κού μέσου, «αναμενόμενη ζημία»
Ποιές πληροφορίες είναι σημαντικές για την αναγνώριση της ζημίας	Ιστορικά γεγονότα Τρέχοντα γεγονότα	Ιστορικά γεγονότα Τρέχοντα γεγονότα Μελλοντικές πιθανές εκδηλώσεις αθέτησης
Πότε αναγνωρίζεται πιστωτική ζημία	Όταν υφίσταται ζημιογόνο γεγονός	Στάδιο 1: Πρόβλεψη ζημιών για πιθανές ενδεχόμενο αθέτησης υποχρεώσεων εντός 12 μηνών Στάδιο 2, 3 : Πρόβλεψη ζημιών για την εναπομείνασα χρονική περίοδο του δανείου, καθώς ο πιστωτικός κίνδυνος έχει αυξηθεί αισθητά

3.6.2 Μοντέλο Απομείωσης Του ΔΠΧΑ 9 - Η Προσέγγιση Των Τριών Σταδίων

Το ΔΠΧΑ 9 αποσκοπώντας να δώσει μια ρεαλιστικότερη λύση σχετικά με τον χρόνο αναγνώρισης των ζημιών από πιστώσεις, εφαρμόζει την αποκαλούμενη προσέγγιση των τριών σταδίων (the three-bucket approach or the three stage model), η οποία έχει ως εξής:

Πίνακας 2 : Η προσέγγιση των τριών σταδίων-ΔΠΧΑ9

Πηγή : TaxHeaven ΔΠΧΑ 9 – ΔΛΠ 39

Πίνακας 5 : Η προσέγγιση των τριών σταδίων – ΔΠΧΑ 9

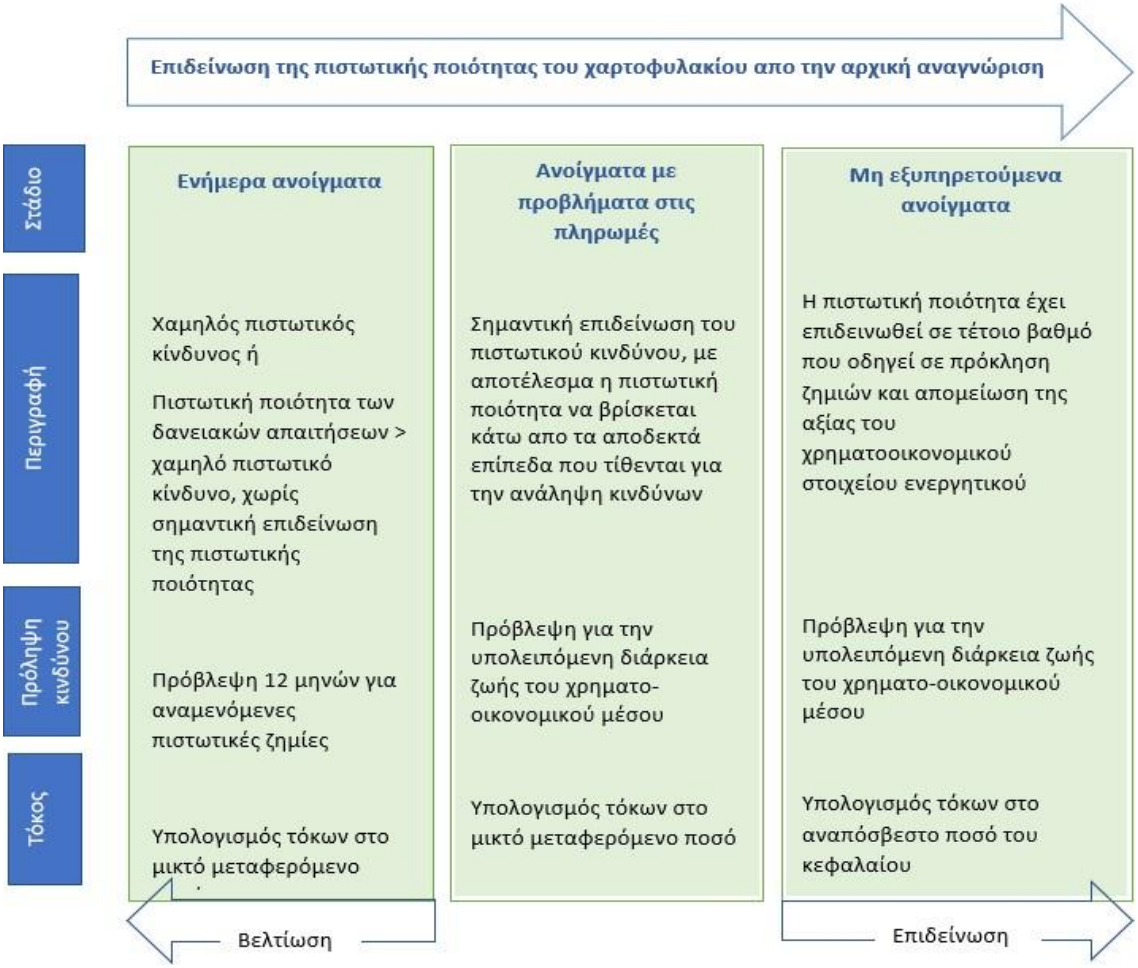

Η απομείωση ενός χρηματοοικονομικού μέσου ορίζεται ως το αναμενόμενο έλλειμμα στις συμβατικές ταμειακές ροές καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του και αξιολογείται σε τρία (3) στάδια Νεγκάκης (2015). Βασικό κριτήριο μετάβασης από το ένα στάδιο στο άλλο αποτελεί η ένδειξη σημαντικής μεταβολής του πιστωτικού κινδύνου από την ημερομηνία της αρχικής αναγνώρισης του μέσου. Συνεπώς, η αρχική εκτίμηση των αναμενόμενων μελλοντικών ζημιών επαναπροσδιορίζεται σε κάθε ημερομηνία αναφοράς και αντανακλά τις μεταβολές στην πιστωτική ποιότητα ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου.

Στάδιο 1:

Αναφέρεται σε ένα χρηματοοικονομικό μέσο το οποίο μόλις αποκτάται ή που είναι χαμηλού πιστωτικού κινδύνου με αμελητέα αύξηση / επιδείνωση κατά την ημερομηνία

αναφοράς. Σε αυτή την περίπτωση οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες αναγνωρίζονται για τους επόμενους 12 μήνες, και υπολογίζονται στα αποτελέσματα χρήσης με ανάλογη πίστωση των προβλέψεων. Η τράπεζα θα πρέπει να σχηματίσει προβλέψεις ζημιών στη βάση υπολογισμού της αναμενόμενης ζημίας και της πιθανότητας αθέτησης υποχρεώσεων για το δεδομένο χρονικό διάστημα. Όσο αφορά τα έσοδα από τόκους, αυτά υπολογίζονται στην ακαθάριστη-μικτή λογιστική αξία του στοιχείου (χωρίς αναπροσαρμογή των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών).

Στάδιο 2:

Σε αυτό το στάδιο, λαμβάνονται υπόψη μη απομειωμένα χρηματοοικονομικά μέσα ενεργητικού τα οποία έχουν ενδείξεις σημαντικής επιδείνωσης του πιστωτικού τους κινδύνου ο οποίος δεν θεωρείται χαμηλός. Η αναγνώριση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών γίνεται βάσει όλων των δυνητικών γεγονότων αθέτησης που μπορεί να συμβούν, όχι μόνο στους επόμενους 12 μήνες, αλλά κατά την αναμενόμενη διάρκεια ζωής του περιουσιακού στοιχείου. Τα έσοδα από τόκους προκύπτουν επί της ακαθάριστης λογιστικής αξίας όπως και στο στάδιο 1.

Στάδιο 3:

Ενώ στο στάδιο 2 έχουμε μόνο ενδείξεις επιδείνωσης του πιστωτικού κινδύνου, στο στάδιο 3 υπάρχουν απτές αποδείξεις ότι ο δανειολήπτης βρίσκεται σε οριστική αδυναμία εκπλήρωσης των συμβατικών του υποχρεώσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα καταγγελμένα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα με μεγάλη καθυστέρηση πληρωμής, σε ρύθμιση ή οριστική καθυστέρηση. Η απομείωση της αξίας αξιολογείται όπως και στο στάδιο 2, αλλά με υποχρέωση γνωστοποίησης των απομειούμενων στοιχείων, ενώ ο εκτοκισμός γίνεται πλέον στο αναπόσβεστο κόστος - στη καθαρή λογιστική αξία του μέσου. Σημαντικό είναι να αναφερθεί επίσης ότι τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία σε αυτό το στάδιο, αξιολογούνται μεμονωμένα.

Τα χρηματοοικονομικά μέσα του σταδίου 1 και 2, αξιολογούνται συνήθως συλλογικά. Είναι εύλογο να αναφερθεί ότι σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, τα αναφερόμενα στοιχεία ενεργητικού αποτελούσαν το ενήμερο χαρτοφυλάκιο των πιστωτικών ιδρυμάτων και ο υπολογισμός της απομείωσής τους δεν επηρεαζόταν σημαντικά από παραμέτρους και μοντέλα πιστωτικού κινδύνου, καθώς υπήρχε η δυνατότητα μη σχηματισμού προβλέψεων, λόγω της αρχής της υφιστάμενης ζημίας.

Σημαντική παράμετρος του ΔΠΧΑ 9 είναι να διευκρινιστούν οι προϋποθέσεις μετακίνησης ενός ανοίγματος (δανείου) από την κατηγορία 1 στην κατηγορία 2, λόγω σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου, και ως εκ τούτου την υποχρέωση της τράπεζας

να μεταβάλλει τον χρονικό ορίζοντα υπολογισμού της αναμενόμενης ζημίας από τον 1 χρόνο σε ολόκληρη την χρονική διάρκεια του δανείου – μέχρι τη λήξη του. Στο νέο πρότυπο δεν καθορίζονται συγκεκριμένα ποσοτικά όρια πρακτικής εφαρμογής του όρου «σημαντική επιδείνωση του πιστωτικού κινδύνου», όμως παρέχονται παραδείγματα τα οποία καταδεικνύουν επιδείνωση του πιστωτικού κινδύνου όπως είναι η αύξηση του επιτοκίου/ περιθωρίου του δανείου, η πιστοληπτική υποβάθμιση του δανειολήπτη, η μεταβολή της πιθανότητας αθέτησης υποχρεώσεων αλλά και η καθυστέρηση πληρωμών πέραν των 30 ημερών. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση μετακίνησης ενός δανείου από την κατηγορία 3 στην κατηγορία 2, όπου εδώ υποχωρεί / μειώνεται ο πιστωτικός κίνδυνος αλλά δεν υπάρχουν σαφείς προϋποθέσεις για την εν λόγω αλλαγή.

Γενικότερα, το νέο λογιστικό πρότυπο είναι μια πρόκληση για τις τράπεζες καθώς η ορθή εφαρμογή του είναι πολύπλοκη και απαιτητική. Η αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου ενός δανείου απαιτεί την ανάπτυξη εξειδικευμένων εσωτερικών στατιστικών μοντέλων, τα οποία λαμβάνοντας ευρύ φάσμα ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών, προβλέψεων και ιστορικών στοιχείων αθέτησης, είναι ικανά να δώσουν αξιόπιστες πληροφορίες οι οποίες προσεγγίζουν το επίπεδο κινδύνου που φέρει το χρηματοοικονομικό μέσο.

3.6.3 Επιπτώσεις Του ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» Στα Τραπεζικά Ιδρύματα

Από την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 αναμένεται να επηρεαστεί αισθητά η κερδοφορία και τα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών, αφού οι ίδιες καλούνται να καταγράψουν ζημίες για όλα τα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν ταξινομηθεί στις κατηγορίες 1 και 2. Η αύξηση των προβλέψεων απομείωσης επιδρά έντονα στα αποτελέσματα τους, καθώς θα μειώσει τα κέρδη τους από την αύξηση των ζημιών. Για σκοπούς ομαλοποίησης των όποιων μικρών ή μεγάλων επιπτώσεων στα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών έχει αποφασιστεί με βάση τον Κανονισμό (ΕΕ) 2395/2017 να παραχωρηθεί μια μεταβατική περίοδος ώστε να επιμεριστεί το κόστος σε βάθος πενταετίας δίνοντας τη δυνατότητα να προσμετρούν μέρος των αυξημένων προβλέψεων στα κύρια πρωτοβάθμια κεφάλαια.

Ειδικότερα, προβλέπεται να προστίθεται εκ νέου στα εποπτικά ίδια κεφάλαια ένα μέρος (εκφρασμένο σε ποσοστό) της επίπτωσης από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9. Το προστιθέμενο ποσοστό ανέρχεται σε 95% το 1^{ο} χρόνο εφαρμογής του λογιστικού προτύπου και βαίνει μειούμενο κατά τη μεταβατική περίοδο μέχρι να μηδενιστεί στο πέρας αυτής. Επομένως, τον πρώτο χρόνο εφαρμογής μόνο 5% της συνολικής επίπτωσης επιδρά στα εποπτικά ίδια

κεφάλαια**.** Στον ακόλουθο πίνακα, παρουσιάζεται η σχετική κλιμάκωση της επίπτωσης στα εποπτικά ίδια κεφάλαια κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου:

Πίνακας 3: Ποσοστό επίπτωσης στα εποπτικά ίδια κεφάλαια κατά τη μεταβατική περίοδο
Πηγή : Επισκόπηση Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος 2018 , σελ. 68

Πίνακας 1 Ποσοστό επίπτωσης στα εποπτικά ίδια κεφαλαία κατά τη μεταβατική περίοδο	
Περίοδος	**%**
2018	5%
2019	15%
2020	30%
2021	50%
2022	75%
2023	100%

Για να γίνει αντιληπτή η επίδραση που προκαλείται από το ΔΠΧΑ 9 στα εποπτικά ίδια κεφάλαια είναι εύλογο να διευκρινιστεί ο ρόλος των ιδίων στην λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Έτσι λοιπόν, δεδομένου των κανόνων της τραπεζικής ένωσης, οι τράπεζες καλούνται και υποχρεούνται να έχουν διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή, να έχουν δηλαδή επαρκή κεφάλαια ώστε να μπορούν να καλύπτουν απρόβλεπτες ζημίες και να διατηρούν τη φερεγγυότητά τους σε περιόδους κρίσης. Ως βασική αρχή, το ποσό των κεφαλαιακών απαιτήσεων εξαρτάται από τον κίνδυνο που συνδέεται με τα στοιχεία ενεργητικού κάθε τράπεζας. Συγκεκριμένα, όσο πιο επικίνδυνα είναι τα στοιχεία του ενεργητικού τους, τόσο περισσότερα κεφάλαια πρέπει έχουν ανά πάσα στιγμή διαθέσιμα οι τράπεζες.

Τα κεφάλαια κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με την ποιότητά τους και τον κίνδυνο που ενέχουν.

Τα κεφάλαια της κατηγορίας 1 είναι τα κεφάλαια λειτουργίας. Τα κεφάλαια λειτουργίας επιτρέπουν στην τράπεζα να συνεχίζει τις δραστηριότητές της και να διατηρεί τη φερεγγυότητά της. Τα κεφάλαια της κατηγορίας 1 με την υψηλότερη ποιότητα αποκαλούνται κεφάλαια κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1).

Έτσι λοιπόν, η επίπτωση του ΔΠΧΑ 9 στον Δείκτη κοινών μετοχών, λόγω αύξησης των σωρευμένων προβλέψεων απομείωσης δανείων και απαιτήσεων συνοψίζεται στον ακόλουθο πίνακα ως εξής:

Πίνακας 4: Επίπτωση της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 στο Δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών
Πηγή: Επισκόπηση Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος 2018, σελ 68

Πίνακας 2 Επίπτωση της εφαρμογήςτου ΔΠΧΑ 9 στο Δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών (CET 1)

Δείκτης CET1	%	μεταβολή στις μονάδες βάσης
31.12.2017 (ΔΛΠ 39)	17,09	-
01.01.2018 με την εφαρμογή των μεταβατικών διατάξεων	16,74	-35
01.01.2018 χωρίς την εφαρμογή των μεταβατικών διατάξεων	13,70	-304

Πηγή: Οικονομικές καταστάσεις σημαντικών τραπεζών.

Επιπλέον, η εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 επέδρασε στα λειτουργικά αποτελέσματα του τραπεζικού κλάδου, μειώνοντας το υπόλοιπο των δανείων μετά από προβλέψεις και κατά συνέπεια το ποσό των εκτοκιζόμενων δανείων.

Κεφάλαιο 4

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΟΓΚΟΥ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Εισαγωγή

Πάνω από μία δεκαετία μετά τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009 και τη συνακόλουθη κρίση δημόσιου χρέους στην Ευρωζώνη, η ροή πίστωσης δεν έχει αποκατασταθεί πλήρως στην Ευρώπη. Οι τραπεζικοί ισολογισμοί της Ε.Ε αλλά κυρίως στην Ελλάδα, συνεχίζουν να επιβαρύνονται από έναν μεγάλο όγκο μη εξυπηρετούμενων δανείων, τα οποία ξεπερνούν τα 700 δισ. ευρώ. Η οικονομική αδυναμία των οφειλετών να ανταποκριθούν στην αποπληρωμή των χρεών τους, αλλά και ως ένα σημείο η επικράτηση μιας κουλτούρας «αζήμιας» αθέτησης υποχρεώσεων, οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα να έχουν σοβαρά προβλήματα με την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Για πολλά χρόνια το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και η παγκόσμια κοινωνία βίωσαν μια μεγάλη υπερβολή, για την οποία όμως ήρθε η ώρα της διόρθωσής της, καθώς η ίδια βασίστηκε στην έλλειψη εποπτείας, έλλειψη διαφάνειας, αξιοπιστίας και υπευθυνότητας, σε παγκόσμιο επίπεδο, με τεράστιο οικονομικό αντίκτυπο.

Η ανθρωπότητα δεν ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει συντονισμένα τις προκλήσεις αυτές. Οι κυβερνήσεις σε συνεργασία με κεντρικές τράπεζες έκαναν τεράστιες σε μέγεθος παρεμβάσεις προσφέροντας ρευστότητα και κεφάλαια για να στηρίξουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να διατηρήσουν την ρευστότητα των οικονομιών τους. Όλα τα τραπεζικά ιδρύματα διεθνώς που είχαν αναλάβει υπερβολικούς κινδύνους αντιμετώπισαν τεράστιες ζημίες, τόσο από τη δραστική μειωμένη αποτίμηση χρεογράφων στα χαρτοφυλάκια τους, όσο και από την αύξηση των επισφαλειών στα δάνεια τους, λόγω της αναπόφευκτης οικονομικής ύφεσης.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με δημοσίευμα της Τράπεζας Ελλάδος, στο τέλος του 2018 τα ΜΕΔ - ΜΕΑ άγγιζαν τα 81,8 δισεκ. Ευρώ. Με δεδομένη αυτή την κατάσταση, οι τράπεζες πλέον όντας υποχρεωμένες να συμμορφώνονται με περισσότερους κανόνες και μηχανισμούς εποπτείας καλούνται να διατηρήσουν υψηλότερα εποπτικά κεφάλαια καθώς και υψηλότερα περιθώρια ρευστότητας. Έτσι αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διακρατούν περισσότερα

κεφάλαια για την εύρυθμη λειτουργία τους, ενώ παράλληλα υποχρεώνονται να έχουν όλο και μικρότερο ποσοστό κεφαλαιακών απαιτήσεων. Γίνεται αντιληπτό ότι οι τράπεζες λόγω του αυξημένου όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων και σύμφωνα με τις νέες οδηγίες, έρχονται αντιμέτωπες κυρίως με τον πιστωτικό κίνδυνο , αλλά και τους κινδύνους σχετικά με την λειτουργία τους και την ρευστότητα τους.

Οι καθυστερούμενες πιστώσεις ή/και σε πολλές περιπτώσεις οι ανύπαρκτες καταβολές των δανειζόμενων, δεν είναι εφικτό να αντιμετωπιστούν με συνηθισμένα μέσα (αυξημένες προβλέψεις, απορρόφηση από την κερδοφορία κ.τ.λ.). Γι' αυτό το λόγο, αναδεικνύεται η ανάγκη να υπάρξει κάποιου άλλου είδους διαχείριση αυτών των προβληματικών δανείων, μέσω διαφόρων χρηματοοικονομικών εργαλείων, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της κεφαλαιακής θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, την ενίσχυση της ρευστότητας, αλλά και την γενικότερη απομόχλευση των τραπεζών.

Μεταξύ των πιθανών λύσεων για την αντιμετώπιση των προβληματικών δανείων από τις Τράπεζες είναι οι εξής ακόλουθες:

- Εσωτερική διεργασία των ΜΕΔ – ΜΕΑ μέσω στρατηγικών μέτρων ρύθμισης
- Μεταβίβαση των σε επισφάλεια απαιτήσεων
  - Σε <u>εταιρείες διαχείρισης</u> περιουσιακών στοιχείων – εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις
  - Σε <u>εταιρείες απόκτησης</u> απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις μέσω της μεθόδου της Τιτλοποίησης
- Προώθηση της απευθείας πώλησης
- Διαγραφή μη εξυπηρετούμενων δανείων

4.2 Στρατηγική Μέτρων Ρύθμισης Οφειλών Από Τις Τράπεζες

Ένα από τα βασικά εργαλεία που διαθέτουν οι τράπεζες για την αντιμετώπιση της επίδρασης των ΜΕΔ – ΜΕΑ είναι η λεγόμενη ρύθμιση. Τα προβληματικά δάνεια σε αυτή την περίπτωση αντιμετωπίζονται από τις ίδιες τις τράπεζες εντός των ισολογισμών τους. Τα μέτρα ρύθμισης θεωρούνται «παραχωρήσεις» που χορηγούνται προς οφειλέτες που αντιμετωπίζουν ή πρόκειται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες ως προς την εκπλήρωση των οικονομικών τους δεσμεύσεων με βάση τους αρχικούς συμβατικούς όρους. Οι δανειολήπτες έχουν την δυνατότητα να ρυθμίσουν τις οφειλές τους χωρίς να χρειαστεί να προσφύγουν στα δικαστήρια είτε με την ένταξή τους στον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών Ν.4224/2013 είτε με την ελεύθερη διαπραγμάτευση.

«Με τον Κώδικα Δεοντολογίας του Ν. 4224/2013, όπως ισχύει, υιοθετούνται βέλτιστες πρακτικές, που έχουν ως στόχο την ενδυνάμωση του κλίματος εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας, την αμοιβαία δέσμευση και την ανταλλαγή μεταξύ δανειολήπτη και ιδρύματος της αναγκαίας πληροφόρησης, προκειμένου κάθε πλευρά να είναι σε θέση να σταθμίσει τα οφέλη ή τις συνέπειες εναλλακτικών λύσεων εξυπηρέτησης (λύσεις ρύθμισης) ή οριστικού διακανονισμού (λύσεις οριστικής διευθέτησης) των δανείων σε καθυστέρηση με τελικό σκοπό, την επιλογή της καταλληλότερης, κατά περίπτωση λύσης» (www.nbg.gr).

Ο Κώδικας Δεοντολογίας μπορεί να εφαρμοστεί στις εξής κάτωθι περιπτώσεις:

- Οφειλές που εμφανίζουν κάποια καθυστέρηση (καταγγελμένες οφειλές πριν την 01.01.2015 δεν υπάγονται)
- Οφειλές που αφορούν είτε ιδιώτες είτε επιχειρήσεις
- Οφειλές για τις οποίες οι δανειολήπτες τους δεν έχουν χαρακτηριστεί ως «μη-συνεργάσιμοι»

Για να ενταχθεί κάποιος στον Κώδικα οφείλει να προσκομίζει στην τράπεζα τις απαραίτητες ζητούμενες από αυτή πληροφορίες ώστε να μην χαρακτηριστεί ως «μη συνεργάσιμος», γιατί σε διαφορετική περίπτωση η τράπεζα μπορεί να ξεκινήσει τις νομικές διαδικασίες για την ανάκτηση της οφειλής. Κάθε ίδρυμα εφαρμόζει τα ακόλουθα στάδια κατά το χειρισμό δανειοληπτών που παρουσιάζουν καθυστερήσεις, καθώς και σε περιπτώσεις με ενδείξεις πιθανής καθυστέρησης:

Στάδιο 1: <u>Επικοινωνία της τράπεζας με τον δανειολήπτη</u>

- Σε περίπτωση που το δάνειο έχει ήδη καθυστέρηση 30 ημέρες στις 01/01/2015, η τράπεζα αποστέλλει στον ίδιο επιστολή εντός 6 μηνών δίνοντας στον δανειολήπτη περιθώριο 15 ημερών να ενταχθεί στο στάδιο 2 προσκομίζοντας τα απαραίτητα δικαιολογητικά.
- Σε περίπτωση που το δάνειο ξεκινά να παρουσιάζει κάποια καθυστέρηση μετά τις 01/01/2015, η τράπεζα ενημερώνει τον οφειλέτη συμβουλευτικά για την δυνατότητα του να ενταχθεί στον Κώδικα και με το πέρας 30 ημερών αθέτησης του αποστέλλεται σχετική επιστολή.

Στάδιο 2: <u>Προσκόμιση δικαιολογητικών από τον δανειολήπτη</u>

Οι δανειολήπτες εντός 15 εργάσιμων ημερών μετά την παραλαβή της σχετικής επιστολής από την τράπεζα, είναι απαραίτητο να προσκομίσουν την «τυποποιημένη κατάσταση

οικονομικής πληροφόρησης» καθώς και όλα τα επιπλέον δικαιολογητικά τα οποία παρουσιάζουν την οικονομική δυνατότητα του αιτούντα.

Στάδιο 3: Αξιολόγηση των οικονομικών στοιχείων από την τράπεζα

Στάδιο 4: Υποβολή προτάσεων για ρύθμιση οφειλών από την τράπεζα

Το τραπεζικό ίδρυμα αξιολογεί την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη και εντός εύλογου χρονικού διαστήματος παραθέτει στον ίδιο μέσω σχετικής επιστολής μια ή περισσότερες λύσεις για την διευθέτηση της καθυστερούμενης απαίτησης. Ο δανειολήπτης με την σειρά του μπορεί να αποδεχτεί, να αντιπροτείνει αλλά και να αρνηθεί γραπτώς την πρόταση.

Στάδιο 5: Υποβολή ένστασης από τον δανειολήπτη

Στην περίπτωση που ο δανειολήπτης δεν μπορεί να δεχτεί τις προτάσεις της τράπεζας, έχει την δυνατότητα να προσφύγει στην Επιτροπή Ενστάσεων της Τράπεζας, ζητώντας να επαναξιολογήσουν την υπόθεση. Σημειώνεται ότι κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να κάνει ένσταση μόνο μία φορά.

Στις περιπτώσεις που δεν ευδοκιμεί το τυποποιημένο πλαίσιο του Κώδικα Δεοντολογίας των Τραπεζών, οι δανειολήπτες δύνανται να κινούν την διαδικασία της Ελεύθερης διαπραγμάτευσης με την τράπεζα. Αυτή η μορφή διαπραγμάτευσης δεν δεσμεύει χρονικά κανένα μέρος των συμβαλλόμενων και δεν υπάρχει επίσης η δυνατότητα έντασης. Οι ρυθμίσεις μπορεί να περιλαμβάνουν επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου, μειώσεις επιτοκίων ή ακόμα και διαγραφή μέρους της οφειλής.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται ενδεικτικά τα πιο συνηθισμένα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα ρύθμισης:

Πίνακας 5 : Κατάλογος των πιο συνηθισμένων μέτρων ρύθμισης
Πηγή : Έγγραφο κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια

Μέτρα ρύθμισης	Περιγραφή
Βραχυπρόθεσμα μέτρα	
1. Καταβολή μόνο τόκων	Για ορισμένο χρονικό διάστημα το οποίο δεν ξεπερνά τους 24 μήνες, καταβάλλονται μόνο τόκοι επί των πιστωτικών διευκολύνσεων και δεν αποπληρώνεται το κεφάλαιο. Μετά τη λήξη της περιόδου γίνεται επαναξιολόγηση την οικονομικής κατάστασης του δανειολήπτη και θεσπίζεται νέο αναθεωρημένο πρόγραμμα αποπληρωμών.
2. Μειωμένες δόσεις	Για καθορισμένη βραχυπρόθεσμη περίοδο ο οφειλέτης καταβάλλει μειωμένες δόσεις μέχρι την αναδιάρθρωση των ταμειακών του ροών. Οι τόκοι στο διάστημα αυτό εξακολουθούν να αποπληρώνονται.
3. Περίοδος χάριτος	Δίνεται η δυνατότητα ο δανειολήπτης να καθυστερήσει την αποπληρωμή των υποχρεώσεών του σύμφωνα με προκαθορισμένο τρόπο που ορίζεται από την τράπεζα.
Μακροπρόθεσμα μέτρα	
1. Μείωση επιτοκίου	Προσωρινή ή οριστική μείωση του επιτοκίου (σταθερού ή μεταβλητού) με δίκαιο και βιώσιμο ποσοστό, σύμφωνα με το οποίο η τράπεζα καλύπτει τον πιστωτικό της κίνδυνο.
2. Επιμήκυνση της ληκτότητας του δανείου	Η ληκτότητα του δανείου επιμηκύνεται με αποτέλεσμα να μειώνεται το ποσό των δόσεων αλλά παράλληλα να αυξάνεται το χρονικό διάστημα αποπληρωμής.
3.Πώληση βάσει συμφωνίας	Ο δανειολήπτης συμφωνεί με την τράπεζα να διαθέσουν το εξασφαλισμένο ενεργητικό (π.χ. ακίνητο) προς πώληση ώστε να επιτευχθεί ολική ή μερική αποπληρωμή του χρέους.
4. Μερική διαγραφή χρέους	Με τη διαγραφή μέρους του δανείου, η τράπεζα αποποιείται το δικαίωμα να εισπράξει νόμιμα το εν λόγω ποσό του ανεξόφλητου δανείου και ρυθμίζεται η ολική

αποπληρωμή του υπόλοιπου κεφαλαίου εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος.
Διευκρινίζεται ότι αυτή η μέθοδος θα πρέπει να εφαρμόζεται με προσοχή από τις τράπεζες καθώς ενέχει ο κίνδυνος των «στρατηγικών αθετήσεων πληρωμών».

4.3 Μορφές Μεταβίβασης Απαιτήσεων Από Τραπεζικά Δάνεια Στην Ελλάδα

Η εξυγίανση των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζικών ιδρυμάτων έχει δημιουργήσει, την ανάγκη για διαμόρφωση μιας δευτερογενούς αγοράς, μιας «αγοράς» μη εξυπηρετούμενων δανείων με απώτερο σκοπό τη μεταβίβαση εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων, πολλαπλών ομάδων απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια και μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα. Η διαχείριση του εν λόγου χαρτοφυλακίου δύνανται να γίνεται εξωτερικά με αποτέλεσμα οι τράπεζες να μην ξεφεύγουν από τη βασική τους λειτουργία , η οποία δεν είναι άλλη πέρα από την τροφοδότηση της οικονομίας με νέα προϊόντα για την ανάπτυξη του οικονομικού περιβάλλοντος.

Η εν λόγω μεταβίβαση γίνεται προς ειδικούς φορείς που διευθετούν είτε για την είσπραξη ή αναδιάρθρωση των απαιτήσεων αυτών για λογαριασμό των τραπεζών (διαχείριση απαιτήσεων) , είτε για την εξ ολοκλήρου διαχείριση των σε επισφάλεια χαρτοφυλακίων που μεταβιβάστηκαν στο πλαίσιο τιτλοποίησης συνδυάζοντας έτσι και την απόκτηση των απαιτήσεων μέσω της αληθούς πώλησης. Οι δύο εν λόγω πρακτικές συμβάλλουν στην αναδιάρθρωση των τραπεζικών ιδρυμάτων, με τη μέθοδο «εντός ισολογισμού» διαχείριση στην πρώτη περίπτωση, και τη μέθοδο «εκτός ισολογισμού» διαχείριση στην δεύτερη περίπτωση.

Έτσι, λοιπόν, όσον αφορά την Ελλάδα με το νόμο 4354/2015 (ΦΕΚ Α΄ 176 / 16.12.2015) «Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων», θεσπίστηκε ένα πλαίσιο διαχείρισης και μεταβίβασης απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Στην συνέχεια ωστόσο, ο εν λόγω νόμος τροποποιήθηκε με το νόμο 4389/2016 (ΦΕΚ Α΄ 94/27.05.2016) «Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις», ο οποίος αντικαθιστά πλήρως τις προηγούμενες ρυθμίσεις, επανακαθορίζοντας το πλαίσιο διαχείρισης και μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις ανεξάρτητα από το αν είναι

εξυπηρετούμενα ή μη και προβλέπουν διατάξεις για την ίδρυση και λειτουργία δύο νέων τύπων εταιρειών ως εξής Grant Thornton (2016):

- Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις(Ε.Δ.Α.Δ.Π.)
- Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις(Ε.Α.Α.Δ.Π.)

Στις περιπτώσεις πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων του παρόντος νόμου, καθώς και σε περιπτώσεις ανάθεσης διαχείρισης, προβλέπεται η μη χειροτέρευση της ουσιαστικής και δικονομικής θέσης του οφειλέτη και του εγγυητή, καθώς και η απαγόρευση μονομερούς τροποποίησης όρου της σύμβασης, καθώς και του επιτοκίου. Επιπροσθέτως, μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις από εξυπηρετούμενα δάνεια ή πιστώσεις, των οποίων η σύμβαση προβλέπει κυμαινόμενο επιτόκιο, ο εκδοχέας δεν είναι εφικτό να προσδιορίσει περιθώριο, επιπλέον του επιτοκίου αναφοράς, υψηλότερο εκείνου που είχε προσδιορίσει το πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα κατά το χρόνο καταχώρισης της μεταβίβασης, εκτός εάν οι όροι που περιλαμβάνονται ή ενσωματώνονται στη δανειακή σύμβαση, προσδιορίζουν με ακρίβεια συγκεκριμένα και αντικειμενικά κριτήρια για τη μεταβολή του περιθωρίου.

Επιπλέον, είναι εύλογο να αναφερθεί ότι όσα αφορά την Ελλάδα, αλλά και άλλες χώρες της Ευρώπης που αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα διαχείρισης των επισφαλών δανείων τους, η δημιουργία μιας δυναμικής δευτερογενούς αγοράς των ΜΕΔ υπήρξε μνημονιακή υποχρέωση, ώστε να διευκολυνθεί η μαζικότητα των μεταβιβάσιμων απαιτήσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα σε συνδυασμό με την υποστήριξη της εν λόγω δράσης μέσω ενισχυμένου θεσμικού πλαισίου. Ο κύριος στόχος αυτής της ενέργειας είναι να αποδεσμευτούν σταδιακά από το τραπεζικό σύστημα κεφάλαια που σήμερα «απορροφώνται» από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και έτσι δεν διοχετεύονται στην οικονομία.

4.4 Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων Από Δάνεια Και Πιστώσεις (Ε.Δ.Α.Δ.Π.), Ειδικού Και Αποκλειστικού Σκοπού.

Οι τράπεζες έχουν την δυνατότητα να μεταβιβάζουν τη διαχείριση των απαιτήσεων τους από χορηγούμενα δάνεια τα οποία είναι σε επισφάλεια ή επρόκειτο να είναι λόγω ενδείξεων αβέβαιης είσπραξης, στις λεγόμενες εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.

Οι εταιρείες αυτές χορηγούνται από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) με την απαραίτητη ειδική άδεια ίδρυσης και λειτουργίας τους, η οποία και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Επιπροσθέτως, η ΤτΕ είναι αρμόδια να εποπτεύει ότι οι εν λόγω εταιρείες

συμμορφώνονται με τις διατάξεις τους νόμου, οι οποίες αποσκοπούν στην πλήρη οριοθέτηση των καθηκόντων τους.

Η διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις πραγματοποιείται μόνο από ανώνυμες εταιρείες που εδρεύουν στην Ελλάδα ή σε κράτος-μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος, στους σκοπούς των οποίων συμπεριλαμβάνεται η άσκηση και αυτής της δραστηριότητας Grant Thornton (2016).

Στην εν λόγω περίπτωση (της ανάθεσης της διαχείρισης απαιτήσεων), δικαιούχος των απαιτήσεων παραμένει η τράπεζα και η (ειδικού σκοπού) εταιρεία αναλαμβάνει μόνο τη διαχείριση. Οι πράξεις της διαχείρισης συνίστανται ως προς:

- την νομική και λογιστική παρακολούθηση,
- την είσπραξη,
- τη διενέργεια διαπραγματεύσεων με τους οφειλέτες των προς διαχείριση απαιτήσεων,
- τη σύναψη συμβάσεων συμβιβασμού ή ρύθμισης και διακανονισμού οφειλών σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας Πιστωτικών Ιδρυμάτων.

Οι εταιρείες διαχείρισης ενεργούν στο όνομα και για λογαριασμό του αναθέσαντος πιστωτικού ιδρύματος, και δεν εμφανίζονται σε καμία περίπτωση ως δικαιούχοι των απαιτήσεων. Εάν και ισχύει το προλεχθεί, οι φορείς αυτοί νομιμοποιούνται να εγείρουν κάθε ένδικο βοήθημα και να προβαίνουν σε κάθε άλλη δικαστική ενέργεια για την είσπραξη των υπό διαχείριση απαιτήσεων, καθώς και να κινούν, παρίστανται ή συμμετέχουν σε προπτωχευτικές διαδικασίες εξυγίανσης, πτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας, διαδικασίες διευθέτησης οφειλών. Εφόσον οι Εταιρίες συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δίκη με την ιδιότητα του μη δικαιούχου διαδίκου το δεδικασμένο των σχετικών αποφάσεων ισχύει υπέρ και κατά των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τον Νο.4354/2015.

Οι εταιρείες διαχείρισης δύνανται επίσης να προσλαμβάνουν Εταιρείες Ενημέρωσης Οφειλετών για Ληξιπρόθεσμες Οφειλές, για την είσπραξη μετρητών, για την εξυγίανση του χρέους αλλά και για την διαπίστωση της ποιότητας και της ικανότητας του πελάτη για αποπληρωμή των τρεχουσών και μελλοντικών του οφειλών.

Σε γενικές γραμμές, οι τράπεζες μέσω ανάθεσης της διαχείρισης των προβληματικών τους χαρτοφυλακίων, αποδεσμεύονται από την αντιμετώπιση αυτών, καθώς πολλές φορές οι ίδιες δεν διαθέτουν την κατάλληλη δομή διαχείρισης και το λειτουργικό πλαίσιο, για διαρκή και αποτελεσματική διαχείριση αυτών.

Από την άλλη πλευρά, οι εταιρίες διαχείρισης που αναλαμβάνουν τις ανατεθείσες απαιτήσεις, μέσα από τα προηγμένα συστήματα πληροφορικής και ανάλυσης δεδομένων που διαθέτουν, είναι σε θέση να προσφέρουν εξατομικευμένες καινοτόμες, ευέλικτες και αποτελεσματικές λύσεις για την αντιμετώπιση των επισφαλειών με δίκαιο και κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο. Συνδυάζοντας την τεχνογνωσία και την προηγμένη τεχνολογία, διαθέτουν όλα τα απαραίτητα εφόδια για τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων, προκειμένου να σχεδιάζουν αμοιβαία επωφελείς λύσεις για τους δανειολήπτες και τους πελάτες τους.

4.5 Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων Από Δάνεια Και Πιστώσεις (Ε.Α.Α.Δ.Π.)

Τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να πωλούν και μεταβιβάζουν σε Ε.Α.Α.Δ.Π., τους λεγόμενους επενδυτές, απαιτήσεις τους από συμβάσεις χορήγησης κάθε μορφής δανείων και πιστώσεων με αναγκαία προϋπόθεση να έχει υπογραφθεί συμφωνία ανάθεσης διαχείρισης μεταξύ εταιρίας απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και εταιρίας διαχείρισης απαιτήσεων που αδειοδοτείται και εποπτεύεται από την ΤτΕ. Ως εκ τούτου οι εταιρείες απόκτησης δεν είναι απαραίτητο να υπαχθούν σε κάποια χορήγηση ειδικής άδειας.

Οι αποκτώντες σύμφωνα με τον νόμο δεν είναι απαραίτητο να έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την απόκτηση απαιτήσεων, ούτε υπάγει την λειτουργία και την σύσταση τους σε κάποια ειδική εποπτεία. Ωστόσο προβλέπει ρητά ποιοι είναι εφικτό να αποκτούν δάνεια και πιστώσεις που έχουν χορηγήσει πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα. Προβλέπει λοιπόν:

- Ανώνυμες εταιρείες που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα και είναι καταχωρημένες στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο
- Εταιρείες που εδρεύουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Εταιρείες με έδρα σε τρίτες χώρες, με εξαίρεση αυτές που εδρεύουν σε κράτη με προνομιακό φορολογικό καθεστώς, οι οποίες δύναται κατά τη διακριτή ευχέρεια τους, να εγκαθίστανται μέσω υποκαταστήματος στην Ελλάδα.

Για να προχωρήσουν τα τραπεζικά ιδρύματα στην πώληση των απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, υποχρεούνται να έχουν προσκαλέσει τον δανειολήπτη και τον εγγυητή μέσα σε δώδεκα (12) μήνες πριν από την έναρξη της διαδικασίας πώλησης, ώστε να διακανονίσουν την αποπληρωμή των οφειλών τους βάσει γραπτής πρότασης κατάλληλης ρύθμισης και σύμφωνα και με τις διατάξεις του Κώδικα Δεοντολογίας. Από την εν λόγω

προϋπόθεση εξαιρούνται επίδικες απαιτήσεις, επιδικασθείσες απαιτήσεις, απαιτήσεις μη συνεργάσιμων οφειλετών κατά την έννοια του Κώδικα Δεοντολογίας Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Νόμος 4354/2015).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, δίνεται το δικαίωμα στις τράπεζες να πωλούν όχι μόνο επισφαλή δάνεια αλλά και ενήμερα. Σε αυτή την περίπτωση δεν χρειάζεται οι ίδιες να ζητήσουν την συναίνεση του δανειολήπτη. Η κυριότητα του δανείου δύναται να αλλάξει μέσω εκχώρησης του σε άλλη τράπεζα ή εταιρεία και ο δανειολήπτης έχει απλά την υποχρέωση να συνεχίσει να πληρώνει την οφειλή του. Το ενδεχόμενο να μην μάθει ποτέ ότι άλλαξε η κυριότητα του δανείου είναι πολύ πιθανό, καθώς μέσω αυτής της ενέργειας ο αγοραστής του δανείου δεν μπορεί να αλλάξει τους συμφωνηθείσες όρους της σύμβασης σε βάρος του οφειλέτη (Νόμος 4354/2015).

4.6 Τιτλοποίηση

Η τιτλοποίηση (securitization) είναι μια έννοια η οποία πρωτοεμφανίστηκε στις ΗΠΑ το 1969 και μετέπειτα στην Ευρώπη το 1980. Αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο της σύγχρονης χρηματοοικονομικής, μέσω του οποίου είναι εφικτή η μεταβίβαση κινδύνων μεταξύ των μερών που συμμετέχουν σε αυτή.

Τιτλοποίηση είναι η διαδικασία βάσει της οποίας χρηματοοικονομικά στοιχεία με όμοια χαρακτηριστικά (δάνεια, απαιτήσεις, δικαιώματα), καθώς και άλλα στοιχεία μειωμένης ρευστότητας, που είναι υπό την κατοχή χρηματοπιστωτικών ή μη οργανισμών, ομαδοποιούνται και τυποποιούνται, ώστε να αποτελέσουν τη βάση για δημιουργία τίτλων ή χρεογράφων ικανών να πουληθούν στην αγορά σε ενδιαφερόμενους επενδυτές. Στην ουσία τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται ως εξασφάλιση για την έκδοση τίτλων και έτσι δημιουργείται μία εναλλακτική πηγή άντλησης κεφαλαίων για το πιστωτικό ίδρυμα ή την επιχείρηση, χαμηλότερου ίσως κόστους σε σχέση με άλλες μορφές άντλησης κεφαλαίων.

Κύριο ρόλο για την διαδικασία της τιτλοποίησης πέρα από το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που επιθυμεί να μεταβιβάσει το κίνδυνο του διαμορφωμένου κυρίως προβληματικού χαρτοφυλακίου που διαθέτει προς πώληση, παίζουν οι Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Δ.Α.Δ.Π.) ή Εταιρείες Ειδικού και Αποκλειστικού σκοπού (SPV) καθώς και οι Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Α.Α.Δ.Π.) ή εφεξής Επενδυτές, των οποίων η σύσταση και η λειτουργία τους έχει ήδη προσδιοριστεί στην υποενότητα 4.1.

4.6.1 Σκοπός Και Πλεονεκτήματα Της Τιτλοποίησης

Μέσω της μεθόδου της τιτλοποίησης επιτυγχάνεται η εξυγίανση ή διευθέτηση του ισολογισμού των πιστωτικών οργανισμών, επιτρέποντας στις τράπεζες να απαλλαγούν από μη παραγωγικά στοιχεία. Η μεταφορά του κινδύνου από προβληματικά χαρτοφυλάκια, έχει ως αποτέλεσμα να αποδευσμεύονται εποπτικά κεφάλαια και να δίνεται η δυνατότητα κατά βάση στους πιστωτικούς οργανισμούς να αναλαμβάνουν νέους κινδύνους επιδιώκοντας υψηλότερες αποδόσεις λόγω της εμπλοκής τους σε περισσότερο κερδοφόρες και αποδοτικές δραστηριότητες. Αυτό επιτυγχάνεται λόγω του ότι οι τράπεζες μέσω των προσφερόμενων πακέτων δανείων, προπωλούν την μελλοντική ροή εσόδων τους απελευθερώνοντας κεφάλαιο το οποίο είναι παρακρατημένο έναντι των χορηγήσεων αυτών, και αντλούν άμεσα χρηματικά διαθέσιμα. Η τιτλοποίηση μπορεί να βελτιώσει την αποδοτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να προσφέρει πρόσθετες επενδυτικές ευκαιρίες.

Η διαδικασία της τιτλοποίησης είναι εφικτό να να λειτουργήσει ως γέφυρα μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των κεφαλαιαγορών, εξασφαλίζοντας έτσι έμμεσο όφελος για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες (π.χ. μειώνοντας το κόστος της δανειοδότησης και χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, των ενυπόθηκων δανείων και των πιστωτικών καρτών) και να παρέχει στους σχετικούς επενδυτές άνοιγμα σε κατηγορίες στοιχείων ενεργητικού που είναι αποσυνδεδεμένες από τον πιστωτικό κίνδυνο της μεταβιβάζουσας οντότητας Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017).

«Η βασική λοιπόν λογική της τιτλοποίησης είναι η μετατροπή μη ρευστών στοιχείων ενεργητικού σε εμπορεύσιμους τίτλους και η διάθεση των διαφορετικών τμημάτων τους σε διαφορετικές κατηγορίες επενδυτών ανάλογα με τη διάθεση ανάληψης κινδύνων. Στόχοι της τιτλοποίησης είναι η άντληση ρευστότητας, η μεταφορά πιστωτικού κινδύνου και η μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων.» (www.hba.gr)

Η τιτλοποίηση αποτελεί σημαντικό στοιχείο της εύρυθμης λειτουργίας των Κεφαλαιαγορών. Η καλά διαρθρωμένη τιτλοποίηση μπορεί να αποτελεί σημαντική μέθοδο διαφοροποίησης των πηγών χρηματοδότησης και αποτελεσματικότερης κατανομής του κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Αναλυτικότερα, η τιτλοποίηση αποτελεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο για την ευνοϊκή διαχείριση των ισολογισμών των τραπεζών, καθώς επιτυγχάνονται στόχοι όπως:

- **Βελτίωση της κεφαλαιακής επάρκειας** του πιστωτικού ιδρύματος, αφού είναι εφικτό να απομακρυνθούν και να μεταφερθούν από το ενεργητικό του ισολογισμού τοποθετήσεις με υψηλό πιστωτικό κίνδυνο.
- **Βελτίωση της ρευστότητας του πιστωτικού ιδρύματος**, με άντληση μεγάλου ύψους κεφαλαίων και παράλληλα κάλυψη κάποιου ανοίγματος ή κάποιας θέσης η οποία δεν ευνοεί την πολιτική της τράπεζας. Ανταλλάσονται στοιχεία χαμηλού βαθμού ρευστότητας με μετρητά, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά το δοκούν επιτυγχάνοντας επιπλέον αποδόσεις. Επιπλέον, η τράπεζα επιλέγοντας να πωλήσει δάνεια με χαμηλότερο πιστωτικό κίνδυνο, δύναται να αντλήσει ρευστότητα με χαμηλό επιτοκιακό κόστος.
- **Βελτίωση της κερδοφορίας με αναδιάρθρωση των τοποθετήσεων** ή θέσεων από την πλευρά του ενεργητικού, σε συνδυασμό με τη χρήση φθηνότερων κεφαλαίων. Οι τράπεζες μπορούν να πραγατοποιήσουν υψηλότερο κύκλο εργασιών, καθώς διαθέτουν περισσότερα ρευστά διαθέσιμα και επομένως έχουν την δυνατότητα για νέες δανειοδοτήσεις. Μέσω αυτών των συνθηκών αποκομίζουν υψηλότερα έσοδα από προμήθειες και διατηρούν το περιθώριο του επιτοκίου ως κέρδος και δεν το χρησσιμοποιούν για την κάλυψη πιστωτικών κινδύνων.
- **Αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων** μέσω μεταφοράς επι των πλήστον προβληματικών δανειστικών χαρτοφυλακίων σε τρίτους που εξειδικέυονται στη διαχείρισή τους.

Επιπροσθέτως, ένα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα της διαδιακασίας της τιτλοποίησης περιουσιακών στοιχείων είναι ότι επιτρέπει το σχεδιασμό τίτλων με διαφορετικά επίπεδα ασφάλειας (δηλ. αποδόσεις και ημερομηνίες λήξης). Κάθε δόση έχει διαφορετική τάξη προστασίας των ζημιών της και συνεπώς μπορεί να προσελκύσει επενδυτές έτοιμους να αναλάβουν ευρύ φάσμα κινδύνων.

Σημειώνεται επιπλέον, ότι οι σύγχρονες συναλλαγές τιτλοποίησης προβλέπουν μόνο τη μεταφορά «πώληση» του υποκείμενου πιστωτικού κινδύνου ενός χαρτοφυλακίου και σε καμία περίπτωση τη μεταβίβαση του ίδιου του χαρτοφυλακίου. Επομένως η μεταφορά του κινδύνου πραγματοποιείται από τα τραπεζικά ιδρύματα κυρίως, όχι με την πώληση των στοιχείων που φέρουν κίνδυνο αλλά με την πώληση του υποκείμενου κινδύνου μέσω πιστωτικών παραγώγων.

Ο SSM υποδεικνύει στις τράπεζες να πωλήσουν τα κόκκινα δάνειά τους το συντομότερο δυνατό για να μπορέσουν να ελαφρύνουν τους ισολογισμούς τους και να δανείσουν ξανά υγιείς επιχειρήσεις, ώστε να χρηματοδοτηθεί η ανάπτυξη. (Κουλουριάνος, 2016). Στην Ελλάδα η

πρώτη εταιρεία διαχείρισης κόκκινων δανείων που πήρε άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος, τον Νοέμβριο του 2016 ήταν η Aktua Hellas. Ακολούθησαν η Eurobank FPS, Θεά Άρτεμις, Pillarstone, Independent Portfolio Management, B2Kapital, UCI Ελλάς, Resolute Asset Management, QQUANT MASTER Servicer, DV01 Asset Management.

4.6.2 Η Διαδικασία Της Τιτλοποίησης

Η διαδικασία τιτλοποίησης απαιτήσεων είναι αρκετά σύνθετη. Πρωτεύοντα ρόλο για την διεκπεραίωση των ενεργειών διαδραματίζει η Εταιρεία Ειδικού Σκοπού (SPV – Special Purpose Vehicle), στην οποία εκχωρούνται με αληθή πώληση επιλεγμένα στοιχεία του ενεργητικού, συνήθως του προβληματικού δανειακού χαρτοφυλακίου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ώστε να διαμορφώσει τους όρους της τιτλοποίησης και να διαθέσει τους τίτλους στο επενδυτικό κοινό.

Ακολούθως, παρουσιάζονται διαγραμματικά τα βασικά στάδια για την υλοποίηση της τιτλοποίησης:

Πίνακας 6: Υλοποίηση Τιτλοποίησης

Πηγή: Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα»,(2013, σελ. 316 – 317)

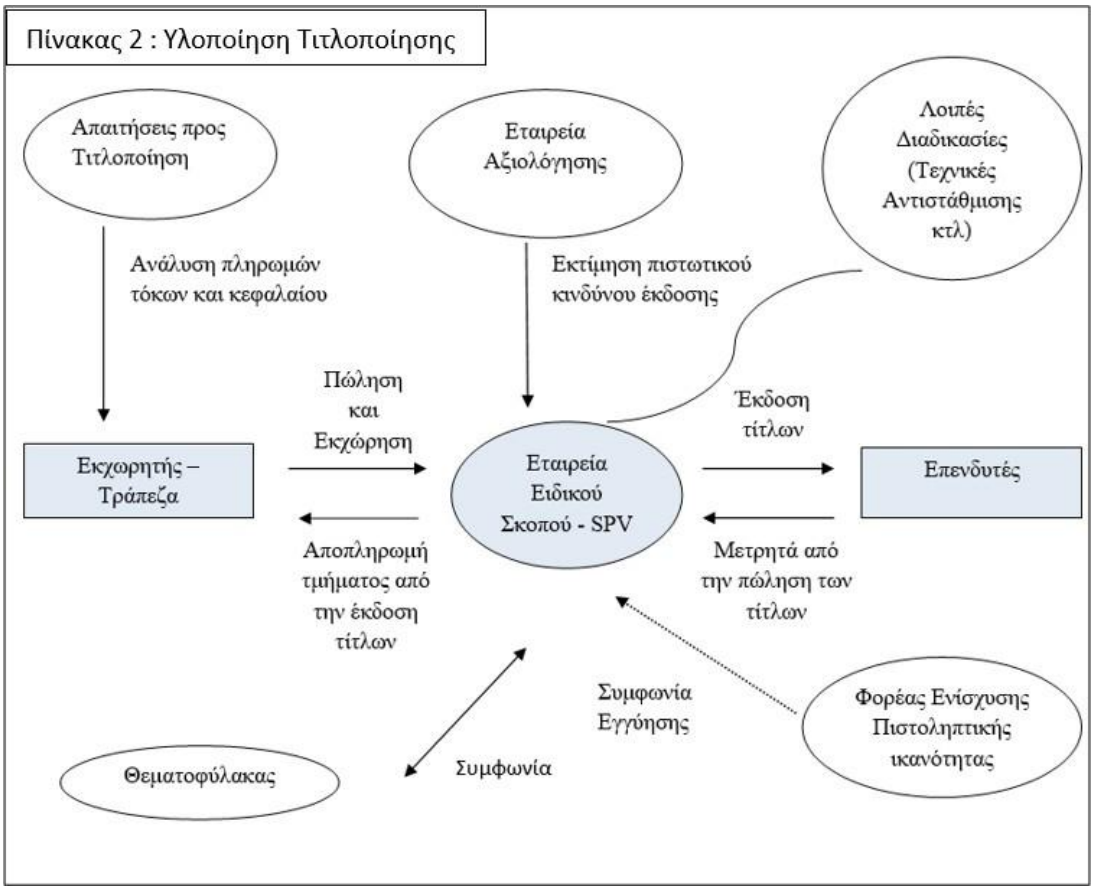

Αναλυτικά, η τιτλοποίηση απαιτήσεων αποτελώντας ένα πρόσφορο εργαλείο πολιτικής των τραπεζών για άντληση κεφαλαίων, διαχείριση κινδύνων κτλ, πραγματοποείται ως εξής:

1. Η τράπεζα επιλέγει τα το κατάλληλο χαρτοφυλάκιο απαιτήσεων το οποίο μπορεί να διαθέσει για την άντληση του επιθυμητού επιπέδου ρευστότητας.
2. Συνάπτοντας σύμβαση συνεργασίας η Τράπεζα εκχωρεί με πώληση (true sale) τα επιλεγμένα υπό τιτλοποίηση στοιχεία του ενεργητικού της στην Εταιρεία Ειδικού Σκοπού (SPV), η οποία αναλαμβάνει την υλοποίση της τιτλοποίησης και τη διάθεση των τίτλων στο επενδυτικό κοινό.
3. Σε ορισμένες περιπτώσεις τιτλοποίησης, η Εταιρεία Ειδικού Σκοπού αποσκοπεί μόνο στην συλλογή των περιουσιακών στοιχείων και μετέπειτα της μεταβιβάζει σε μια άλλη οντότητα – συνήθως κάποιο θεματοφύλακα, ο οποίος αναλαμβάνει την ομαδοποίησή τους και την ταξινόμησή τους. Φυσικά υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες θεματοφύλακας ορίζεται η ίδια η Τράπεζα.

4. Η τράπεζα που διαθέτει το ενεργητικό της προς τιτλοποίηση υποβάλεται σε οικονομικό έλεγχο και προσδιορίζεται το ακριβές μέγεθος της τιτλοποίησης. Επιπλέον γίνεται έλεγχος των εξασφαλίσεων εμπραγμάτων ή άλλων, των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων, ενώ αντιμετωπίζονται και νομικά θέματα.
5. Δεδομένου ότι πολλές φορές τα τιτλοποιημένα στοιχεία είναι σχετικά χαμηλής ποιότητας , για να επιτευχθεί η επιθυμητή πιστωτική ποιότητα των εκδοθέντων επι αυτών των στοιχείων τίτλων, ώστε να είναι και περισσότερο ελκυστικοί στο επενδυτικό κοινό, παρέχεται πιστωτική ενίσχυση και παροχή ρευστότητας από άλλους πιστωτικού οργανισμούς ή εξειδικευμένες εταιρείες στην Εταιρεία Ειδικού Σκοπού.
6. Επιπλέον, για την αντιμετώπιση της αντιστάθμισης του πιστωτικού και άλλων κινδύνων που χαρακτηρίζουν την συναλλαγή, συμμετέχουν στην διαδικασία εταιρείες ικανές να καλύψουν αυτές τις ανάγκες.
7. Στη συνέχεια, οι εκδοθέντες τίτλοι λαμβάνουν διαβαθμίσεις ανάλογα με τον πιστωτικό κίνδυνο που φέρουν από τις εξειδικευμένες εταιρίες πιστοληπτικής ικανότητας.
8. Σε τελικό στάδιο, γίνεται η διάθεση των τίτλων στους επενδυτές, θεσμικούς ή άλλους.Η επιτυχία της τιτλοποίησης από την πλευρά του SPV εξαρτάται από την καλή του εικόνα και αξιολόγηση από τις αγορές στις οποίες θα προωθήσει τους τίτλους.
9. Είσπραξη από την Εταιρεία Ειδικού Σκοπού της αξίας του ομολογιακού δανείου και αποπληρωμή της αξίας του τιτλοποιούμενου τμήματος του ενεργητικού στην τράπεζα που διέθεσαι τα στοιχεία του ενεργητικού της προς τιτλοποίηση.

4.6.3 Τιτλοποίηση Και Λογιστική

Από την πλευρά της λογιστικής, η τιτλοποίηση των απαιτήσεων πραγματοποιείται όπως παρουσιάζεται διαγραμματικά στην ακόλουθη εικόνα:

Πίνακας 7: Απομάκρυνση προβληματικού χαρτοφυλακίου από τον ισολογισμό Τράπεζας

Πηγή: Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα», (2013, σελ 330)

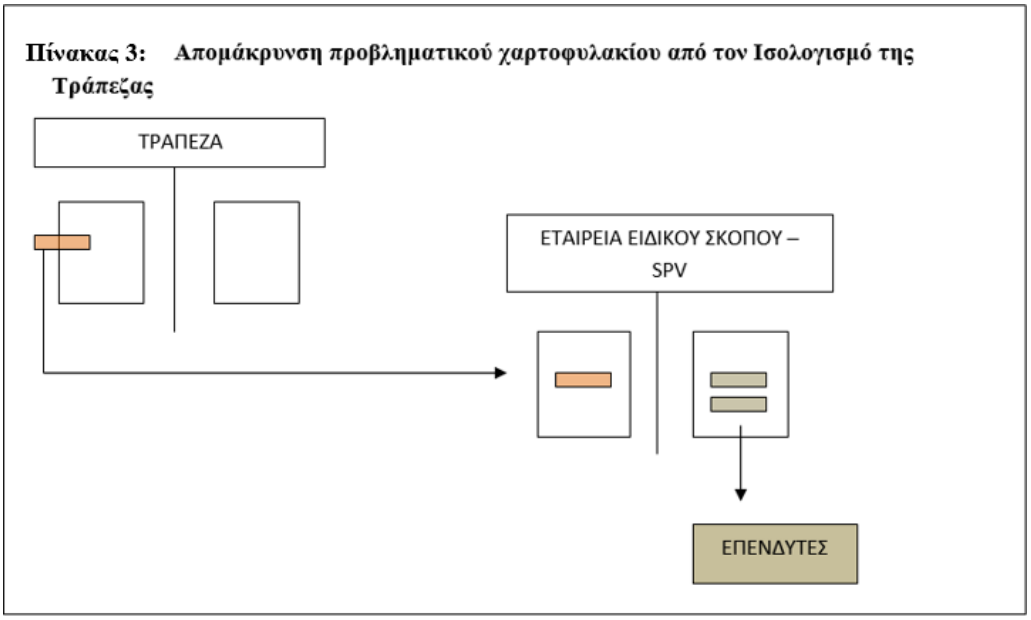

Τα τιτλοποιούμενα στοιχεία της τράπεζας μεταφέρονται από το ενεργητικό της, στο ενεργητικό της Εταιρίας Ειδικού Σκοπού, η οποία με την σειρά της εκδίδει τους τίτλους οι οποίοι απαρτίζουν τα παθητικά της στοιχεία.

Ουσιαστικά επιτυγχάνεται ο απόλυτος ιδιοκτησιακός διαχωρισμός του τιτλοποιούμενου χαρτοφυλακίου (με τα οφέλη και τους κινδύνους) από τον εκχωρητή - τράπεζα στην Εταιρεία Ειδικού Σκοπού (SPV) και δεν υπάρχει κανενός είδους έλεγχος επί της εν λόγω εταιρείας , ή του μεταβιβαζόμενου χαρτοφυλακίου από τον εκχωρητή.

4.6.4 Τιτλοποίηση Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων - Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων

Τα δάνεια τα οποία είναι σε επισφάλεια ή υπάρχει μεγάλη πιθανότητα αθέτησης τους, φέρουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου όσο αφορά τις συναλλαγές τιτλοποίησης, καθώς οι προερχόμενες ταμιακές ροές απορρέουν από τη διαχείριση του προβληματικού χρέους. Σημαντικό ζήτημα για την τιτλοποίηση αυτού του είδους χαρτοφυλακίων είναι η αναμενόμενη καθαρή αξία του ανακτήσιμου κεφαλαίου των προβληματικών αυτών δανείων. Οι ταμιακές ροές δεν είναι εφικτό να είναι άκρως προβλεπόμενες και σταθερές σε αυτή την

περίπτωση, καθώς οι οφειλέτες δεν δύνανται να εκπληρώσουν με συνέπεια τις συμβατικές τους υποχρεώσεις λόγω οικονομικής τους δυσπραγίας.

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο ξεχωριστές ομάδες δανείων, σε αυτά που συνδέονται από εξασφαλίσεις (secured NPL) και σε αυτά που δεν προβλέπουν κανενός είδους εξασφάλιση (non secured NPL). Από τα εξασφαλισμένα δάνεια είναι πιο πιθανό να ανακτηθεί μέρος ή το σύνολο της απαίτησης, ενώ από τα μη εξασφαλισμένα η απαίτηση είναι απαραίτητο να καλυφθεί από τον δανειολήπτη εξ ολοκλήρου Σαπουντζόγλου (2009).

Η εξασφάλιση έναντι μιας απαίτησης, είναι ένα αντικείμενο αξίας το οποίο ο δανειστής μπορεί να πάρει από τον δανειολήπτη σε περίπτωση που αυτός δεν αποπληρώσει το δάνειο με βάση τους όρους που έχουν συμφωνηθεί. Εξασφάλιση μπορεί να αποτελεί ένα περιουσιακό στοιχείο ή ένα χαρτοφυλάκιο τίτλων. Λόγου χάρη για την χορήγηση ενός στεγαστικού δανείου η τράπεζα μπορεί να ζητήσει από το δανειολήπτη το ακίνητο του ως εξασφάλιση. Αυτό σημαίνει ότι αν ο δανειολήπτης δεν τηρήσει τους όρους αποπληρωμής του δανείου, η τράπεζα έχει το δικαίωμα να αποκτήσει την κυριότητα του ακινήτου του και μετέπειτα να το πουλήσει ώστε να πάρει πίσω τα χρήματα που δάνεισε. Η εξασφάλιση λειτουργεί ως εγγύηση ότι ο δανειστής θα πάρει πίσω το ποσό που δάνεισε ακόμη και αν ο δανειολήπτης δεν αποπληρώσει το δάνειο κατά τα συμφωνηθέντα.

Στη περίπτωση της τιτλοποίησης των ΜΕΔ - ΜΕΑ, για να θεωρηθεί επαρκής η εξασφάλιση θα πρέπει η πληροφόρηση που παρέχεται για αυτή να είναι διαθέσιμη, μη ανακλητή και αξιόπιστη.

Η ανακτήσιμη αξία της απαίτησης αλλά και ο χρόνος της ανάκτησης εξαρτώνται από:

- τη διαχείριση που υφίσταται το δάνειο σχετικά με την είσπραξη του,
- την καθαρή αξία της εξασφάλισης, κατά το χρόνο ρευστοποίησής της,
- την ικανότητα του διαχειριστή να αξιοποιήσει κάθε δυνατή επιλογή για διευθέτηση της απαίτησης εξωδικαστικά με τους δανειολήπτες, γεγονός που θα αποτρέψει δημιουργία επιπρόσθετων εξόδων,
- το σύνολο της ανεξόφλητης απαίτησης μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Η ικανότητα και η αποτελεσματικότητα του διαχειριστή για την ανάκτηση του κεφαλαίου της απαίτησης παίζει πρωτεύοντα ρόλο, καθώς επί το πλείστον τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια δεν προβλέπουν κανενός είδους ποιοτικής εξασφάλισης.

4.6.5 Δομές Τιτλοποίησης ΜΕΔ - ΜΕΑ

Η τιτλοποίηση των δανείων σε δυσπραγία μπορεί να ολοκληρωθεί όχι μόνο με ένα συγκεκριμένο είδος συναλλαγής αλλά με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά ο οποίος εξαρτάται από την ποιότητα του υπό τιτλοποίηση χαρτοφυλακίου.

Μεταξύ των διαφορετικών δομών τιτλοποίησης για τα ΜΕΔ – ΜΕΑ έχουν επικρατήσει κυρίως οι εξής ακόλουθες[19]:

1) Τυπική δομή με γραμμή ρευστότητας (liquidity line)
2) Μικτή δομή με πάγια διευκόλυνση (advance facility line)
3) Μικτή δομή με εξασφαλίσεις

Τυπική δομή με γραμμή ρευστότητας

Ο όγκος και ο χρόνος συναλλαγής των απαιτήσεων του υποκείμενου προβληματικού χαρτοφυλακίου είναι τα κύρια στοιχεία τα οποία φέρουν κίνδυνο για τον επενδυτή. Η εταιρεία Ειδικού Σκοπού (SPV) διαβαθμίζει τους τίτλους που εκδίδονται με μοναδικό κριτήριο τις αναμενόμενες εισρέουσες ταμιακές ροές από το χαρτοφυλάκιο των τιτλοποιημένων δανείων. Σε αυτή την περίπτωση δεν παρέχεται καμία εξωτερική εγγύηση από φορέα πιστοληπτικής ικανότητας ώστε να καλυφθεί ενδεχόμενη ανεπάρκεια ταμιακών εισροών για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς τους επενδυτές. Αυτό που διασφαλίζεται κυρίως σε περιπτώσεις αυξημένης έλλειψης ταμιακών εισροών, είναι μια γραμμή ρευστότητας, η οποία προβλέπει την κάλυψη των τόκων προς τους αγοραστές του χαρτοφυλακίου και αυτό για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Μικτή δομή με πάγια διευκόλυνση

Στη περίπτωση της Μικτής δομής με πάγια διευκόλυνση, η συναλλαγή της τιτλοποίησης φέρει μια πιστωτική διευκόλυνση η οποία ενεργοποιείται στις περιπτώσεις που οι ταμιακές εισροές που προκύπτουν από το τιτλοποιούμενο χαρτοφυλάκιο μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν θεωρούνται επαρκείς ώστε να καλύψουν τις απαιτήσεις των επενδυτών. Ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος που επωμίζονται οι επενδυτές είναι άμεσα συνδεδεμένος όχι μόνο με την ικανότητα της εισπραξιμότητας των απαιτήσεων από τα εν λόγω πωλημένα δάνεια αλλά και από την ικανότητα του παρόχου πάγιας διευκόλυνσης να παρέχει την απαραίτητη πιστωτική υποστήριξη στη συναλλαγή.

Όταν οι ταμιακές εισροές παρουσιάζουν μια υστέρηση σε σχέση με ένα προκαθορισμένο μέγεθος, το οποίο αναφέρεται ως «όριο ενεργοποίησης της πάγιας διευκόλυνσης», η Εταιρεία Ειδικού Σκοπού μπορεί να καλύψει την υπολειπόμενη αξία από τη διαθέσιμη πάγια διευκόλυνση την οποία διαθέτει. Η αξία των τίτλων που διατίθενται με πώληση στους επενδυτές είναι αυτή που προσδιορίζει και το συγκεκριμένο όριο ενεργοποίησης της πάγιας διευκόλυνσης κάθε χαρτοφυλακίου.

Η διαβάθμιση των εκδοθέντων τίτλων προκύπτει όπως σε κάθε συναλλαγή τιτλοποίησης με βάση τις αναμενόμενες ταμιακές εισροές του χαρτοφυλακίου αλλά σε αυτή την περίπτωση, η διαβάθμιση των τίτλων εξαρτάται επίσης και από την πιστωτική διαβάθμιση του παρόχου ρευστότητας. Γενικά έχει επικρατήσει ότι μέγεθος της πάγιας διευκόλυνσης ανέρχεται στο 40% της αξίας των εκδοθέντων τίτλων.

Γίνεται αντιληπτό, ότι η πάγια διευκόλυνση παρέχει μια προστασία στον επενδυτή καθώς αυτού του τύπου η τιτλοποίηση μειώνει σημαντικά τη μεταβλητότητα των ταμιακών ροών που αποδίδονται στον ίδιο.

Μικτή δομή με εξασφαλίσεις

Η συναλλαγή της τιτλοποίησης με βάση τη Μικτή Δομή με εξασφαλίσεις συνδέεται όχι μόνο με τις αναμενόμενες ταμιακές εισροές από το χαρτοφυλάκιο των μη εξυπηρετούμενων δανείων αλλά και με την ποιότητα και διαθεσιμότητα των πρόσθετων εξασφαλίσεων οι οποίες δύνανται να χρησιμοποιηθούν σε περίπτωση σημαντικής ή ακόμη και ανύπαρκτης ταμειακής εισροής. Σε αυτή την περίπτωση, η τιμολόγηση και η διαβάθμιση των εκδοθέντων τίτλων συνδέεται άμεσα με την πιστωτική ανάλυση του υποκείμενου χαρτοφυλακίου ΜΕΔ αλλά και τον πιστωτικό κίνδυνο και κίνδυνο αγοράς των εξασφαλίσεων.

Επίσης, άλλη μορφή που μπορεί να υποστηριχθεί στο πλαίσιο της τιτλοποίησης είναι ο συνδυασμός προβληματικών χαρτοφυλακίων με άλλα παραγωγικά στοιχεία (ακόμα και ενήμερα δάνεια), ώστε να διασφαλίζεται η σταθερότητα των ταμειακών εισροών και να μειώνεται κατ επέκταση ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι επενδυτές οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην δευτερογενή αγορά των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και δανείων.

4.7 Πώληση Δανείων

Η άμεση πώληση των επισφαλών απαιτήσεων επιτρέπει στις τράπεζες να μεταφέρουν εισπρακτέες απαιτήσεις σε εξωτερικούς επενδυτές (άλλες τράπεζες, hedge funds, εταιρείες παροχής ενυπόθηκων δανείων) με σημαντική έκπτωση, η αξία των οποίων παρουσιάζεται να είναι χαμηλότερη από την ονομαστική τους. Αυτό συμβαίνει λόγω του ότι σε πολλές χώρες αλλά κυρίως στην Ελλάδα η ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς μη εξυπηρετούμενων δανείων βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο και στην ουσία τώρα σχηματίζεται με αποτέλεσμα οι πρώτες συναλλαγές πώλησης να μη γίνονται σε ιδανικές τιμές. Επιπλέον είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη ότι μετά από μια πολυετή βαθιά και επώδυνη ύφεση, η πιστοληπτική αξιολόγηση είναι αρκετά χαμηλή, κάτω από τα όρια που μια χώρα αξιολογείται ως κατάλληλη για επενδύσεις. Οι τράπεζες στον ελλαδικό χώρο ήταν και είναι υπό καθεστώς κεφαλαιακών περιορισμών με εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο αξιοπιστίας. Επομένως, οι επενδυτές για το υψηλό κίνδυνο που ενδιαφέρονται να επωμιστούν, προσφέρουν πολύ χαμηλές τιμές για την αγορά των προβληματικών χαρτοφυλακίων, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις αγγίζουν και ποσό κάτω του 10% της ονομαστικής αξίας αυτών, ενώ όταν τα δάνεια είναι εξασφαλισμένα και η ρευστοποίηση της ακίνητης περιουσίας ενδείκνυται, η πώληση κοστολογείται περίπου στο 25% της αξίας.

Οι τράπεζες μέσω της άμεσης πώλησης, και υπό τις αναφερόμενες συνθήκες, ρευστοποιούν τα προβληματικά τους δάνεια και τα διαγράφουν οριστικά από τους ισολογισμούς τους, επιτυγχάνοντας κατά κάποιο τρόπο την απομόχλευσή τους.

Τα δάνεια που κατά προτεραιότητα πωλούνται είναι αυτά που δεν εμφανίζουν καμία προοπτική εισπραξιμότητας όντας σε πολυετή καθυστέρηση, καθώς και τα καταγγελμένα τα οποία όμως δεν έχουν εμπράγματες εξασφαλίσεις και καλύπτονται σχεδόν εξ' ολοκλήρου από προβλέψεις.

4.8 Διαφορά Απευθείας Πώλησης Δανείων Και Τιτλοποίησης

Πωλήσεις δανείων και τιτλοποίηση δανείων έχουν το ίδιο αποτέλεσμα, την αποξένωση/ πώληση περιουσιακών στοιχείων. Η διαφορά μεταξύ των δύο τρόπων μεταφοράς του κινδύνου έγκειται ότι στην περίπτωση της τιτλοποίησης δεν πωλούνται απευθείας τα ίδια τα δάνεια στους επενδυτές αλλά υπάρχει μια διαφορετική δομή στην οποία τα προβληματικά δάνεια μεταφέρονται σε οχήματα SPV, τα οποία προχωρούν στην τιτλοποίηση. Με τον τρόπο αυτό ανεβαίνει η πιστοληπτική αξιολόγηση των δανείων και πωλούμενα ως bonds αποκτούν σημαντική αξία σε σχέση με το να πωληθούν ένα - ένα και σε εξευτελιστική τιμή.

4.9 Διαγραφές Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων

Σύμφωνα με το ΔΝΤ επισημαίνεται η ανάγκη διαμόρφωσης μιας γενικής πολιτικής από τις αρχές τραπεζικής εποπτείας η οποία θα απαιτεί την έγκαιρη διαγραφή των επισφαλών δανείων, βοηθώντας έτσι τις τράπεζες να καθορίσουν και να θεσπίσουν συγκεκριμένα κριτήρια διαγραφής, ώστε να δρουν σε ασφαλές και νόμιμο περιβάλλον. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να δίνεται έμφαση στο χρόνο κατά τον οποίο θα αναγνωρίζεται η μη εισπραξιμότητα των δανείων μέσω των σχετικών προβλέψεων ή διαγραφών. Οι τράπεζες καλούνται διαγράψουν το σύνολο ή μέρος του ανεξόφλητου δανείου κατά την περίοδο που το δάνειο θεωρείται μη ανακτήσιμο.

Η τραπεζική εποπτεία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην έγκαιρη διαγραφή των επισφαλών δανείων καθώς με αυτόν τον τρόπο θωρακίζονται οι ισολογισμοί των τραπεζών και τις επιτρέπει να μην διαταράσσουν τις βασικές τους δραστηριότητες, που δεν είναι άλλες από την χορήγηση δανείων στην πραγματική οικονομία.

Προς αποφυγή παρερμηνειών, με τη μέθοδο της διαγραφής η τράπεζα δεν αποποιείται το έννομο δικαίωμά της να ανακτήσει το χρέος. Το ποσό διαγραφής από τον ισολογισμό δεν δύναται να αναστραφεί στο μέλλον, όμως στη περίπτωση είσπραξής του αναγνωρίζεται απευθείας ως έσοδο στα αποτελέσματα χρήσης. Η διαγραφή δεν θα πρέπει να συγχέεται με την «διαγραφή χρέους», στην οποία η τράπεζα αποποιείται τη νομική απαίτηση επί του χρέους.

Οι τράπεζες θα πρέπει να αξιολογούν την ανακτησιμότητα των μη εξυπηρετούμενων δανείων και με βάση τις εσωτερικές προσεγγίσεις που έχουν υιοθετήσει για την διαγραφή των επισφαλών απαιτήσεων, να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις ομάδες που παρουσιάζονται ακολούθως[19]:

- Χρόνιες ληξιπρόθεσμες οφειλές, οι οποίες μετά την αξιολόγησή τους κρίνονται μη ανακτήσιμες και η διαγραφή είναι η μόνη λύση ώστε να εξυγιανθεί ο ισολογισμός αλλά και να γίνει καλύτερη διαπραγμάτευση με τον εναπομείναν κεφάλαιο που οφείλεται.
- Ανοίγματα σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Δάνεια των οποίων οι εξασφαλίσεις είναι περιορισμένες, οι νομικές δαπάνες είναι αυξημένες και απορροφούν μερίδιο των εσόδων από την πτωχευτική διαδικασία , καθίστανται χαμηλής ανάκτησης.
- Ανικανότητα εξυπηρέτησης της οφειλής από τον δανειολήπτη, η οποία προκύπτει από τα οικονομικά του στοιχεία και δεν δύναται να αποπληρώσει ούτε με μέτρα ρύθμισης ούτε με κάποια εκποίηση εξασφάλισης.

Το ζήτημα της διαγραφής οφειλών είναι κάτι που απασχολεί ιδιαίτερα τις τράπεζες στο πλαίσιο μιας γενικότερης σχεδίασης για τη διάσωση των επιχειρήσεων. Τραπεζικές πηγές αναφέρουν ότι ειδικά σε συγκεκριμένους κλάδους με προβληματικές επιχειρήσεις το «κούρεμα» μέρους των οφειλών με αντάλλαγμα από τον ιδιοκτήτη της εταιρείας ενός ευρύτερου σχεδίου αναδιάρθρωσης είναι η μοναδική λύση. Άλλωστε, στον Κώδικα Δεοντολογίας που έχει συντάξει η Τράπεζα της Ελλάδος, η λύση της μερικής διαγραφής απαιτήσεων προβλέπεται στις προτάσεις για μια μακροπρόθεσμη ρύθμιση για τις χρεωμένες επιχειρήσεις.

4.10 Λόγοι που παραμένουν υψηλά τα επίπεδα των ΜΕΔ – ΜΕΑ

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αλλά και τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα αποτελούν για τις τράπεζες τροχοπέδη, καθώς καταναλώνουν κεφάλαιο, απαιτούν χρόνο για τη διαχείρισή τους , αλλά και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού σε τέτοιου είδους θέματα που επί το πλείστων δεν υπάρχει. Τα ίδια αυξάνουν το κόστος λειτουργίας των τραπεζών, μειώνουν την αποδοτικότητά τους, ακόμη και την βιωσιμότητά τους σε πολλές περιπτώσεις. Γιατί λοιπόν, παρά τις όποιες ενέργειες για αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων όπως έχουν ήδη αναφερθεί παραμένουν επίμονα υψηλά σε ορισμένες τράπεζες και χώρες?

Η ανάγκη μιας συστημικής και στρατηγικής προσέγγισης για τη διαχείριση των επισφαλών δανείων προκύπτει από την αναγνώριση ότι στη συγκεκριμένη αγορά των ΜΕΔ - ΜΕΑ εμπλέκονται πολλαπλοί ενδιαφερόμενοι με διαφορετικά μη εναρμονισμένα συμφέροντα, ενώ υπάρχουν μεταξύ τους σοβαρά κενά και ασυμμετρίες στην πληροφόρηση.

Στο ακόλουθο γράφημα παρουσιάζονται τα εμπλεκόμενα μέρη:

Πίνακας 8 : Ενδιαφερόμενα μέρη της Αγοράς των ΜΕΔ - ΜΕΑ
Πηγή : Λουκά Κατσέλη (2017), "Κόκκινα δάνεια: Από βραχνάς μοχλός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας", Capital.gr

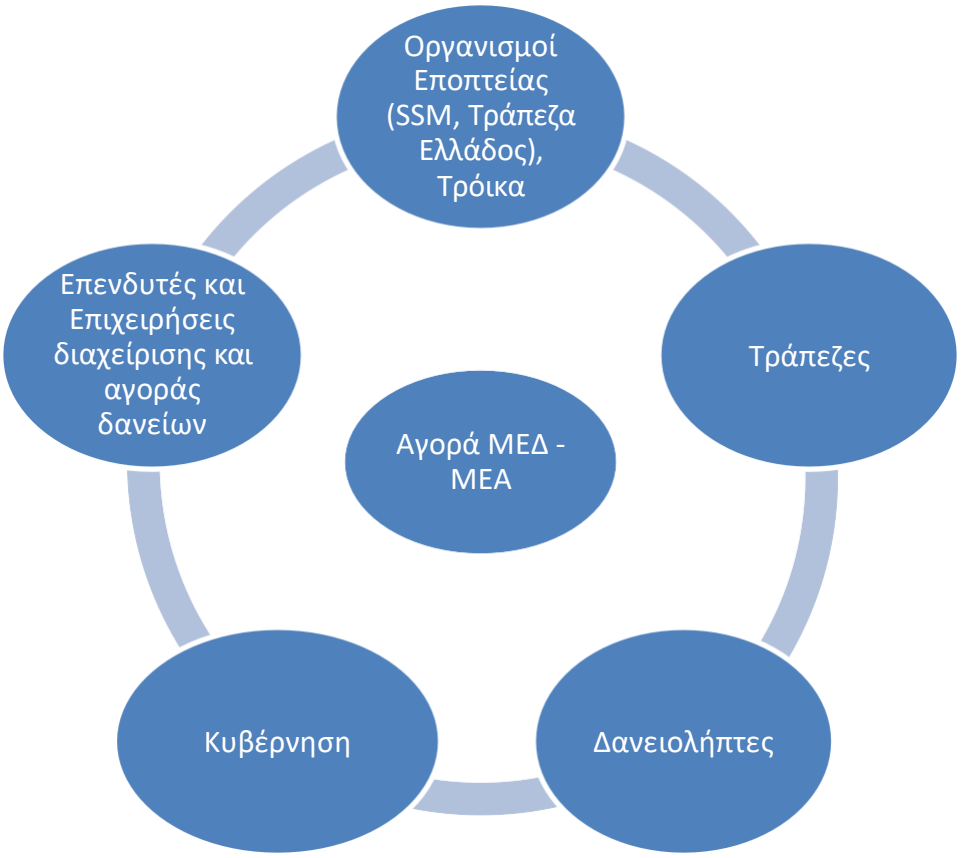

Αναλυτικά, κάθε ένα μέρος από τα αναφερόμενα έχει διαφορετικό ενδιαφέρον για τα ΜΕΔ - ΜΕΑ τα οποία είναι τα εξής:

Τράπεζες: Ενδιαφέρονται να βελτιώσουν την κερδοφορία τους και να επιτύχουν μελλοντικά κέρδη μέσα από τη διαχείριση των ΜΕΑ – ΜΕΔ, καθώς ευελπιστούν σε οικονομική ανάκαμψη των δανειοληπτών. Επίσης κύριο μέλημά τους είναι η προστασία της κεφαλαιακής τους επάρκειας και κατ' επέκταση η ικανοποίηση των εποπτικών αρχών. Οι ίδιες παρουσιάζουν μια επιφυλακτική στάση ως προς τη μαζική μεταφορά των επισφαλών χαρτοφυλακίων τους σε τρίτους (είτε για διαχείριση είτε προς πώληση) και προτιμούν να λαμβάνουν προβλέψεις με το σκεπτικό ότι η ζημία – το κόστος που θα προκύψει θα είναι μικρότερο. Είναι αποδεκτό όμως, ότι οι τράπεζες μη έχοντας επαρκείς πόρους και τις απαιτούμενες δεξιότητες και εμπειρία για την αναδιάρθρωση αυτών των δανείων δεν αποφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς δεν έχουν ρητά διαμορφωμένες στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους. Επιπλέον, όσον αφορά τη σύναψη εταιρικών σχέσεων της τράπεζας τόσο με επενδυτές όσο και με εταιρίες διαχείρισης ενεργητικού είναι γεγονός ότι υπάρχει μια αποθάρρυνση, η οποία προέρχεται από το γεγονός ότι τα τραπεζικά ιδρύματα δεν έχουν

κατηγοριοποιήσει τα χαρτοφυλάκια τους σύμφωνα με ορισμένα χαρακτηριστικά, και έτσι υπάρχει έλλειψη οργάνωσης ως προς την παρακολούθηση τους ως σύνολο, αλλά και έλλειψη έγκυρων πληροφοριών.

Επενδυτές και Επιχειρήσεις διαχείρισης και αγοράς δανείων: Κύριο μέλημά τους είναι η μεγιστοποίηση των κερδών τους και η αντίστοιχη ελαχιστοποίηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου και των καθυστερήσεων. Η παρουσία τους στην αγορά των επισφαλών δανείων είναι έντονη καθώς διεκδικούν τα υπό αναδιάρθρωση χαρτοφυλάκια, θέλοντας να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας. Το πρόβλημα ωστόσο έγκειται στο γεγονός ότι η πληροφόρηση που λαμβάνουν από τις τράπεζες για την ποιότητα των δανείων είναι ανεπαρκείς και έτσι προσφέρουν ως αντάλλαγμα λιγότερα χρήματα, φοβούμενοι ότι τα στοιχεία αυτά είναι κατώτερης ποιότητας. Επιπλέον, εξαιτίας των παρατηρούμενων καθυστερήσεων, οι εταιρείες αυξάνουν τις πιέσεις τους προς τις εποπτικές αρχές οι οποίες ,με στη σειρά τους, υψώνουν τους ποσοτικούς στόχους και αυστηροποιούν την επιχειρησιακή εποπτεία.

Οργανισμοί εποπτείας (SSM, Τράπεζα της Ελλάδος), ESM, Τρόικα: Ενδιαφέρονται για την ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας, καθώς και την μείωση των μάκρο και μίκρο πιστωτικών κινδύνων. Η αναδιάρθρωση των τραπεζικών ισολογισμών από τα κόκκινα δάνεια είναι ο κύριος βραχνάς που έχουν να αντιμετωπίσουν και υποδεικνύουν στις τράπεζες την πώληση των χαρτοφυλακίων ως τον πιο αποτελεσματικό και γρήγορο τρόπο εξυγίανσης.

Κυβέρνηση: Ενδιαφέρεται να υπάρχει ικανοποιητική ρευστότητα, ανάπτυξη και ενίσχυση της απασχόλησης. Η αναδιάρθρωση των βιώσιμων εταιριών είναι βαρύνουσας σημασίας καθώς και η προσέλκυση νέων επενδύσεων. Ο πιστωτικός κίνδυνος σε μάκρο και μίκρο επίπεδο πρέπει να μειωθεί ώστε να υπάρξει ισορροπία και ασφάλεια. Η απαλλαγή των τραπεζών από τα επισφαλή δάνεια μπορεί να σηματοδοτήσει την επανεκκίνηση της οικονομίας, επιστρέφοντας οι ίδιες στις κύριες δραστηριότητες τους, οι οποίες σχετίζονται με την δανειοδότηση των καταναλωτών και επιχειρηματιών.

Δανειολήπτες: Οι ίδιοι ενδιαφέρονται να τακτοποιήσουν τις οφειλές τους μέσω ευνοϊκών ρυθμίσεων, καθώς και να προστατέψουν την ακίνητη περιουσία τους από τυχόν κατάσχεση λόγω μη τήρησης των υποχρεώσεών τους.

4.10.1 Μη Ανεπτυγμένη Αγορά Για Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια

Η αγορά των προβληματικών χρεών στην γεωγραφική περιοχή της Ευρώπης, πόσο μάλλον της Ελλάδας είναι πολύ μικρή συγκριτικά με την αντίστοιχη αγορά των ΗΠΑ. Οι τράπεζες μπορώντας να διαθέσουν τα «κακά» χαρτοφυλάκιά τους στην δευτερογενή αγορά των ΜΕΔ - ΜΕΑ μειώνουν την επιβάρυνση που τους προκαλούν. Είναι δεδομένο ότι όσο πιο μεγάλη είναι η αγορά των αναξιοπαθούντων χρεών τόσο είναι σε θέση να ενισχύσει τις τιμές ανάκτησης δανείου. Η Ευρώπη δεν έχει πλήρως ανεπτυγμένη την αγορά αυτή, με αποτέλεσμα να υπάρχει ακόμα η επιφύλαξη και η αβεβαιότητα για την ορθή διαπραγματευτική ικανότητα μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Στις επόμενες ενότητες αναφέρονται αναλυτικά οι λόγοι για τη μη ικανοποιητική δημιουργία αγοράς μη εξυπηρετούμενων δανείων.

4.10.2 Έλλειψη Ετοιμότητας Των Τραπεζών

Πολλές τράπεζες είναι απροετοίμαστες να διαχειριστούν με αποτελεσματικό τρόπο τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχει αδράνεια λόγω έλλειψης γνώσεων, πόρων, εμπειρίας, εργαλείων αναδιάρθρωσης αλλά και μη ύπαρξη βέλτιστων στρατηγικών για την μείωση των επισφαλών δανείων. Η μη έγκαιρη δημιουργία ειδικών τραπεζικών μονάδων ή η μη συνεργασία με εξειδικευμένες εταιρίες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, καθιστά τα τραπεζικά ιδρύματα ανίκανα να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2017) λόγω εντοπισμού αυτής της έλλειψης έγκαιρης και αποτελεσματικής διαχείρισης έχει εκδώσει έγγραφο για τον καθορισμό επιχειρησιακού σχεδίου με σαφή τρόπο για την εφαρμογή της στρατηγικής μείωσης των ΜΕΔ, το οποίο προβλέπει μεταξύ άλλων τα εξής ακόλουθα:

- Σαφείς διατυπωμένους σκοπούς και στόχους βάσει δεσμευτικού χρονοδιαγράμματος.
- Κατηγοριοποίηση χαρτοφυλακίου και ανάλογη δραστηριότητα.
- Ρυθμίσεις διαχείρισης για διαχωρισμό αρμοδιοτήτων, παρακολούθηση απόδοσης κτλ.
- Πρότυπα ποιότητας για τη διασφάλιση επιτυχημένων αποτελεσμάτων.
- Απαιτήσεις για προσωπικό και πόρους.
- Βελτίωση της τεχνικής υποδομής.

- Προϋπολογισμός επιχειρησιακού σχεδίου (πόροι, πληροφοριακά συστήματα).
- Σχέδιο αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας με εσωτερικά και εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη (π.χ. για πωλήσεις, εξυπηρέτηση χρέους κτλ.)

Αυτό που απομένει είναι ο πλήρης συντονισμός των τραπεζών σε ένα απαιτητικό περιβάλλον, το οποίο θα επιβλέπεται και θα παρακολουθείται στενά όσο αφορά τη διαμόρφωση και εφαρμογή της στρατηγικής για τα ΜΕΔ – ΜΕΑ, από την πλευρά υπηρεσιακών μονάδων ελέγχου κινδύνων.

4.10.3 Διαρθρωτικά Εμπόδια

Σε ορισμένες χώρες, η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων παρεμποδίζεται από μη ισορροπημένα εθνικά καθεστώτα αφερεγγυότητας, που σε ορισμένες περιπτώσεις οι οφειλέτες προστατεύονται σε μεγάλο βαθμό σχετικά με ενέργειες κατάσχεσης από την πλευρά των τραπεζών (πολιτικές πιέσεις στους δανειστές για αποφυγή κατασχέσεων). Ένας άλλος παράγοντας είναι η μη ύπαρξη εξωδικαστικών ρυθμίσεων αναδιάρθρωσης , καθώς και η καθυστέρηση που παρατηρείται από τα δικαστήρια για την διεκπεραίωση των νομικών ενεργειών που έχουν να κάνουν με τους αφερέγγυους δανειολήπτες.

Επιπροσθέτως, όσο αφορά τα λογιστικά πρότυπα, σκοπός των οποίων είναι δημιουργία διαφάνειας και αξιοπιστίας σε μια ενιαία αγορά κεφαλαίου, δεν παρέχουν επαρκή κίνητρα για την επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Εάν και τα ΔΛΧΠ προβλέπουν την απόσβεση των ζημιών απομείωσης των δανείων, δεν παρέχουν καμία πληροφόρηση για τις διαγραφές. Επιπλέον, σύμφωνα με τα πρότυπα και τις ανεπαρκείς διατάξεις αυτών, η απώλεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις είναι ένας σημαντικός παράγοντας κρίσης Αναστασίου (2017). Φυσικά από 01-01-2018 εισάγεται το νέο λογιστικό πρότυπο ΔΠΧΑ 9, το οποίο επιβάλλει στις τράπεζες τον εκ των προτέρων σχηματισμό προβλέψεων για πιθανούς, και όχι πραγματοποιθέντες κινδύνους.

4.10.4 Τιμολόγηση Των Επενδυτών

Οι τράπεζες δεν είναι πρόθυμες να πουλήσουν με ευκολία τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια λόγω των μεγάλων αποκλίσεων της τιμής πώλησης που υπάρχει στην αγορά (προσφορά / ζήτηση). Διάφοροι παράγοντες υπολογίζονται σχετικά με τη διαφορά που προκύπτει ανάμεσα στη τρέχουσα λογιστική αξία των ΜΕΔ και των αντίστοιχων αγοραίων τιμών. Οι επενδυτές πριν αποφασίσουν να προχωρήσουν στην αγορά αυτού του είδους χαρτοφυλακίου, εξετάζουν τα χαρακτηριστικά του και ανάλογα τιμολογούν την αξία του. Πιθανές εκπτώσεις που μπορεί να προκύψουν στην τιμολόγηση των δυνητικών επενδυτών για τα ΜΕΔ απορρέουν από[21]:

a) Ασυμμετρία δεδομένων και πληροφοριών. Οι επενδυτές θεωρούν ότι έχουν ανεπαρκή πληροφόρηση σχετικά με την ποιότητα των εν λόγω περιουσιακών στοιχειών της τράπεζας και δρώντας σε ένα κλίμα αβεβαιότητας προσφέρουν λιγότερα για την απόκτησή τους.
b) Τον πιθανό χρόνο και το κόστος για την ανάκτηση της αξίας των επισφαλών δανείων, τη διασταύρωση της αξίας των εξασφαλίσεων, γεγονός που μειώνει την μακροπρόθεσμη οικονομική αξία των ΜΕΔ
c) Διαφορετικές απόψεις σχετικά με τις μακροοικονομικές προοπτικές. Οι τοπικές τράπεζες μπορεί να παρουσιάζονται πιο αισιόδοξες για τη δύναμη και τις προοπτικές της τοπικής οικονομίας, σε σχέση με τους ξένους επενδυτές.

Είναι γεγονός, ότι οι τράπεζες γνωρίζουν επακριβώς ποια περιουσιακά στοιχεία είναι καλής και ποια κακής ποιότητας. Οι ίδιες δεχόμενες πιέσεις από τις εποπτικές αρχές για την πώλησή τους, αδυνατούν να προωθήσουν τα δάνεια καλύτερης ποιότητας , καθώς αυτά επιδέχονται μικρότερες προβλέψεις λόγω των εξασφαλίσεων, με αποτέλεσμα να τιμολογούνται υψηλά και μην μπορεί να αναπτυχθεί επαρκώς η δευτερογενής αγορά των δανείων αυτών. Επομένως, κρίνεται απαραίτητη η διοχέτευση έγκυρων πληροφοριών για τα εξεταζόμενα στοιχεία, ώστε να μειώνεται η αβεβαιότητα των επενδυτών, αλλά και να μην προχωρούν οι ίδιοι στην ανεύρεση των στοιχείων που χρειάζονται γιατί αυξάνεται το κόστος τους και αντίστοιχα προσφέρουν μειωμένο αντίτιμο αγοράς στις τράπεζες.

4.10.5 Περιορισμοί Στην Κρατική Βοήθεια

Η κυβερνητική βοήθεια που μπορεί να δοθεί στις τράπεζες είναι περιορισμένη τόσο από οικονομικής όσο και από νομικής πλευράς. Στο πλαίσιο αυτό λαμβάνονται υπόψη οι κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ, η οδηγία για την ανάκαμψη και επίλυση των τραπεζών (BRRD - Bank recovery and resolution directive) καθώς και η δημοσιονομική ικανότητα των

κρατών μελών της ΕΕ. Αυτοί οι παράγοντες δρουν ως τροχοπέδη στην ικανότητα των κυβερνήσεων να δημιουργούν εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (AMC), να παρέχουν εγγυήσεις ή να ανακεφαλοποιούν έγκαιρα τις τράπεζες που το έχουν ανάγκη.

Τα εθνικά AMCs έχουν επωφεληθεί από τη κρατική στήριξη υπό κάποια μορφή, μεταξύ των οποίων:

- Εγγυήσεις για την κάλυψη πιθανών ζημιών ή για χρηματοδότηση της AMC
- Τα AMCs αγοράζουν τα χαρτοφυλάκια - τα περιουσιακά στοιχεία πάνω από την αγοραία αξία τους (την αξία που θα πληρώσει και ο επενδυτής), ως αποτέλεσμα της μακροπρόθεσμης θεώρησης της οικονομικής αξίας. Η υπέρβαση από της οικονομικής αξίας σε σχέση με την αγοραία αξία αντιπροσωπεύει κρατική ενίσχυση και απαιτεί έγκριση από την Ευρωπαϊκή επιτροπή σε επίπεδο τραπεζών
- Η κυβέρνηση έχει δυνατότητα ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών που συμμετέχουν σε προγράμματα στήριξης μέσω AMC (περίπτωση Ισπανίας).

Κεφάλαιο 5

ΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η κρίση του 2008 - 2009 ανέδειξε την αδυναμία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τόσο της Ευρώπης όσο και της Ελλάδας να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις που εμφανίστηκαν λόγω της οικονομικής ύφεσης αυτής της περιόδου. Ο αυξημένος όγκος επισφαλών απαιτήσεων που δημιουργήθηκε και διογκώθηκε ακόμα παραπάνω στο πέρας αυτών των χρόνων, είχε ως αποτέλεσμα να πλήξει όχι μόνο τον τραπεζικό τομέα αλλά και την κοινωνία ολόκληρη, λόγω μη επαρκούς χρηματοδότησης της οικονομίας.

Η σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες είναι να διαχειριστούν αποτελεσματικά τον τεράστιο όγκο αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, καθώς η συνεχιζόμενη αδράνεια, διατηρώντας παράλληλα ένα τόσο μεγάλο απόθεμα κακών και προβληματικών χρεών στα βιβλία τους, κόστισε πολύπλευρα. Η ασύστολη χορήγηση δανείων από τις τράπεζες για αύξηση της ρευστότητας, δίχως την κατάλληλη εποπτεία και τα κατάλληλα περιοριστικά μέτρα αναδείχθηκε άκρως ζημιογόνα, οδηγώντας σήμερα τα τραπεζικά ιδρύματα στην λήψη δραστικών, μη ευνοϊκών αποφάσεων για την εξυγίανση των ισολογισμών τους.

Φυσικά τα εμπόδια για την ανάκαμψη των τραπεζών είναι πολυποίκιλα, καθώς τόσο το οικονομικό περιβάλλον, όσο και οι τράπεζες δεν ήταν έτοιμες να αντιμετωπίσουν αυτό το πλήγμα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα δεδομένων των πιέσεων από τις εποπτικές αρχές, οι οποίες υποστηρίζουν την επιτακτική ανάγκη στήριξης της ανάπτυξη, με επαναφορά του ρόλου των τραπεζών στην χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας.

Τέλος, εστιάζοντας στα διεθνή λογιστικά πρότυπα, η κρίση ανέδειξε ότι μέχρι πρότινος οι υφιστάμενοι κανόνες περί απομείωσης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, δεν στάθηκαν ικανοί να προστατέψουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, λόγω της μη έγκαιρης πρόβλεψης, η οποία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην κατοχύρωση της ασφάλειας και της ευρωστίας αυτών. Το νέο διεθνές λογιστικό πρότυπο ΔΠΧΑ 9 είναι αυτό που αντικαθιστά το παλαιό, δίνοντας μια ρεαλιστική προσέγγιση στην αναγνώριση των ζημιών, καθώς πλέον ενισχύεται ο εκ των προτέρων σχηματισμός προβλέψεων για πιθανούς και όχι πραγματοποιηθέντες κινδύνους. Οι Τράπεζες αναμένουν τα επόμενα χρόνια να δουν τα αποτελέσματα εφαρμογής του νέου λογιστικού προτύπου, που επιφέρει αισθητές αλλαγές τόσο

στην εσωτερική λειτουργία αυτών σχετικά με την διαχείριση των δανείων, όσο και στην επιρροή των ιδίων κεφαλαίων.

Σύμφωνα με δημοσιεύματα η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να υιοθετήσει νέους κανόνες για τα μελλοντικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Μεταξύ άλλων θεσπίζεται ανώτατο όριο για τα δάνεια της κατηγορίας αυτής, ενώ παράλληλα οι τράπεζες υποχρεούνται να δημιουργούν αυξημένο αποθεματικό για την κάλυψη υφιστάμενων και πιθανών κινδύνων, ως δικλείδα ασφαλείας. Δυστυχώς μέχρι σήμερα, και από όσα δίδαξε η κρίση, προκύπτει ότι προηγούμενοι κανονισμοί περί κόκκινων δανείων δεν ήταν ικανοί να προστατεύσουν τις τράπεζες. Αδυναμία υπήρξε ιδιαίτερα λόγω του ότι κάθε τράπεζα όλα αυτά τα χρόνια, διαχειριζόταν τη μεταφορά των δανείων από κατηγορία σε κατηγορία με δικά της κριτήρια, ανεξαρτήτως κανόνων και αρχών. Η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο εστιάζοντας και αναγνωρίζοντας το πρόβλημα προβλέπουν την γρήγορη θέσπιση κοινών κανόνων, για την ομαλή και κοινή διαχείριση των χαρτοφυλακίων. Έτσι λοιπόν, μελλοντική έρευνα που μπορεί να διεξαχθεί, σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα αυτών των νέων κανόνων, τόσο ως προς την σταθεροποίηση και ανάπτυξη των τραπεζών όσο και την βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας.

Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τις δραστικές ενέργειες των τραπεζών για την εξυγίανση των χαρτοφυλακίων τους, πρέπει να σημειωθεί ότι ο αυξημένος όγκος των δανειοληπτών που είναι σε αδύναμη θέση να εξυπηρετήσουν το χρέος τους, παραμένει. Εύλογο λοιπόν θα ήταν να γίνει μια έρευνα σε βάθος πενταετίας ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο εξυπηρετήθηκαν πια αυτά τα επισφαλή δάνεια, γνωρίζοντας πια ότι τα περισσότερα αυτών έχουν μεταφερθεί σε εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων, οι οποίες προσφέρουν ευνοϊκότερες και πιο βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις αποπληρωμής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

- RSM Greece (26 Μαρτίου 2019) "*Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής αναφοράς 9 - Μετάβαση και Εφαρμογή".*
- Tax heaven – Νόμος 4354/2015 "*Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων*".
- Γεράσιμος Γ. Σαπουντζόγλου (2009) "*Τραπεζική Οικονομική*",Α' τόμος.
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα - Τραπεζική Εποπτεία (2017) "*Έγγραφο κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια*".
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2018) "*Τι είναι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια*".
- Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος "*Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*".
- Τράπεζα της Ελλάδος (Νοέμβριος 2018) "*ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*".

Ξένη:

- Allen N. Berger and Robert DeYoung (1997) *"Problem loans and Cost Efficiency in Commercial Banks"*.
- Platon M.and Gortsos C. (2017) "*Non-Performing Loans and Resolving Private Sector Insolvency: Experiences from the EU Periphery and the Case of Greece*"
- Andrea Enria, Chair of the Supervisory Board of the ECB (2019), "*Non-performing loans in the euro area - where do we stand?*".
- Avgouleas, Emilios and Goodhart, Charles (2017) "*Utilizing AMCs to tackle Eurozone's legacy non-performing loans"*.
- Dimitrios Anastasiou, Helen Louri and Mike Tsionas (2016) "*Determinants of non-performing loans: Evidence from Euro-area countries*".

- Grodzicki M., Laliotis D., Leber M., Martin R., O'Brien E., Zboromirsky P. (2015), "*Resolving the legacy of non-performing exposures in euro area bank*", ECB, Financial Stability Review, May.
- Keeton, W. R. & Morris, C. S. (1987) "*Why Do Banks'sLoan Losses Differ?*" Economic Review.
- Mario Quagliariello (2006) "*Bank's riskiness over the business cycle: a panel analysis on Italian intermediaries*".
- Michele Gambera (2000) "*Simple Forecasts of Bank Loan Quality in the Business Cycle*".
- Roland Beck και Petr Jakubik. (2015) "*Key Determinants of Non-performing Loans: New Evidence from a Global Sample*".
- Shekhar Aiyar (2015) "*A Strategy for Resolving Europe's Problem Loans*".
- Zeng, S. (2012) "*Bank non-performing loans (NPLS): A dynamic model and analysis in China*" Modern Economy, 3.
- Anastasiou Dimitrios (2016) "*Management and Resolution methods of Non-performing loans: A Review of the Literature*".
- European Commission (Brussels, 14.3.2018) "*The development of secondary markets for non-performing loans by removing undue impediments to loan servicing by third parties and the transfer of loans (Part 1/2) And Accelerated Extrajudicial Collateral Enforcement (Part 2/2)*".
- Grant Thornton (Ιούνιος 2016) "*Financial Sector Insights*".
- International Financial Reporting Standard (July 2014) "*IFRS 9 Financial Instruments*".
- KPMG (August2018) "*Non-performing loans in Europe: what are the solutions*?".
- Platon Monokroussos Christos Gortsos (2017) "*Non-Performing Loans and Resolving Private Sector Insolvency Experiences from the EU Periphery and the Case of Greece*".